БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 155 (12059)
1969 оной
июлиин 5,
суббото

Сэн 2 мүнгэн

…ЯАД АРАДАЙ …ОГОРХОЛ

…агуухэ Эхэ орон доторнай хото городуудта, хүдөө нюта… …янагүй партийна эдэбхитэдэй суглаанууд боложо, ком… …дэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын Зүблөөнэй дүн… …рэнгыгээр зүбшэн хэлсэжэ байна. Уржадэр, июлиин 3-да, …еспубликын ба Улаан-Үдэ хотын партийна эдэбхитэдэй …асуудалаар болоо. Эндэ партийна, совет, профсоюзна бо… …олой хүдэлмэрилэгшэд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, про… …нин ба хүдөө ажахын түрүүшүүл, эрдэм наукын ба соёл …жал ябуулагшад байлсаа.

…ликын город ба хүдөө тосхон бүхэндэ, фабрика ба завод. …совхоз бүхэндэ олонитэ ажалшадай суглаанууд, митинг… …о, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорон… …нэй дүнгүүдые, тэрээн дээрэ баталан абтаһан бүхы доку… …тэдэнэй тон ехэ урматай баяртайгаар, сэдьхэлээ ханан… …рхол түгэлдэрөөр уттаһан тухайнь үгэ хэлэһэн хүнүүд …Аха дүү олон түмэн совет арадтана хамта буряад арадай …нь зүб.

…д арад түрэл Коммунис партяараа, тэрэнэй ленинскэ Цент… …итедээр, хүсэн түгэлдэр Эхэ оронооро омогорхохо ёһоо… …оно. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоо… …Зүблөө зарлажа, дэлхэйн коммунис хүдэлөөе саашадань …тула, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай нягта нэ… …и бэхижүүлхын тула, империализмда эсэргүүсэн, эб най… …иализм, демократи ба бүхы оронуудай бэеэ даанхай бай… …хын тула КПСС-эй Центральна Комитедэй үүсхэл орол… …жа, туйлай ехэ хүдэлмэри хэһэниинь мэдээжэ.

…н ехэ амжалтатайгаар үнгэрөө. Зүблөөндэ хабаадалсаһан …удай түлөөлэгшэд гол шухала асуудалнуудаар һаналаа нэ… …е бэеэ бүрин дэмжэхээр бэлэн, империализмда болон дайн …гүүсэн, эб найрамдалай түлөө, социализм ба демократиин …ишэгүйгөөр тэмсэхээр хэзээ бүхэндэ бэлэн байһан тухай… …д. Энэ хадаа социализм тухай, эб найрамдал тухай, бүхы …ашадай һаналаа нэгэдэнхэй байха тухай Владимир Ильич …сэн түгэс үзэл сурталай эгүүридэ мандажа байһыень эли …элнэ. Энээгээр бүхы совет арадуудтайгаа хамта буряад …рхоно.

…үедэ бүхы дэлхэй дээрэ социализмын, эб найрамдалай, …ба национальна хүдэлөөнэй хүсэнүүдэй улам бүри ургажа, …хижэжэ байһыень Зүблөөн харуулаа. Империализм урда… …дли хүсэтэй бэшэ болоо, тэрэ хүсэеэ тэхэрюулхэ аргань …үнөөнэй дэлхэйн хүгжэлтые гэдэргэнь сухарюулха шадал… …й. Тиимэл хадаа бүри муухайгаар галзуурна, колониализ… …таһаа сүлөөржэ байһан оронуудые хара һабартаа оруул… …оно, дай хэхые эрмэлзэнэ. Империализмын харата муухай …нь хэзээшье бүтэхэгүй. Мүнөө хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын …социализм, уласхоорондын хүдэлмэришэн анги, револю… …ы хүсэнүүд гэрэлтүүлэн тодорхойлно. Европыншье, Афри… …идада Зүгэйшье, Латиин Америкыншье оронуудай хүдэл… …тнин түлөөлэгшэд Зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ энэ барим… …мэ зүбөөр, тодо һонороор, ойлгосотойгоор тэмдэглээ.

…империализмда эсэргүүсэн, дайн сэрэгтэ эсэргүүсэн, эб …й түлөө тэмсэл һулаpуулха бэшэ, харин саашадаа улам …шударгыгаар, эрид зоримгойгоор ябуулха шухала. Яаха… …, буржуазна үзэл суртал номногшод империализмын бо… …лгые далдалхын тула мэхэ гохо гаргана, худал хуурмаг …раана. Буржуазна үзэл суртал марксизм-ленинизмын үзэл …ой хоорондо хурса тэмсэл боложо байна. Империализмда …элдээ илалта туйлахын тулада, империализмда эсэргүү …үүдэй нэгэдэлые саашадаа улам бэхижүүлхын тулада бур… …сурталые буруушаан, эрид шууд добтолго хэхэ, тэрэнэй …хай хархис удхые арад зондо гүнзэгыгөөр ойлгуулха шу… …Зүблөөн тэмдэглэбэ.

…унис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын …хабаадагшад хадаа коммунис хүдэлөөндэ һүйд хэхын тула… …-лунай хархис бүлэгэйхндэй хэжэ байһан хардалга гүрдэл… …ые бултадаа нэгэн дуугаар буруушаана. Дэлхэй дээрэ …ушээр социализм байгуулаад, коммунизм амжалтатайгаар …байһан Совет орондо, социализмын түрүүшын орондо хар… …хэхэ гээшэ тэсэшэгүй муухай гэмтэ хэрэг мүн гэжэ Зүб… …адагшад ехэ зүб тобшолол хэбэд. Марксизм-ленинизмын …баримталһан бүхы партинуудай зүгһөө маоистнууд иимэ …сохилто абаха ёһоороо абабад.

…эй ЦК-гай июниин Пленум Зүблөөнэй дүнгүүд тухай …бшэн хэлсэжэ, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нягта жагсаа… …үүлхын тула КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой бэелүүлдэг …э хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүрин хүсэдөөр …, саашадаа Зүблөөнэй дүнгүүдэй, тэндэ баталан абтаһан …ентнүүдэй удха шанарые арад зондо гүнзэгыгөөр тайлба… …ала гэжэ заабарилба.

…алаар манай республикын партийна организацинууд ойл… …хүдэлмэри ябуулжа захалаа. Улаан-Үдэ хотодо, Зэдын, …руунын болон бусад олохон аймагуудта Зүблөөнэй дүнгүүд …удалаар ажалшадай митингнүүд, суглаанууд болоо. Про… …предприятинуудта, колхоз болон совхозуудта, эмхи зургаа… …торнүүд, пропагандистнар, элидхэлшэд, политинформатор… …өөнэй дүнгүүд тухай лекци уншана, элидхэл хэнэ.

…нэй дүнгүүдтэй дашарамдуулан, үргэн инитэ ажалшадай …сурталай хүдэлмэри эрид һайжаруулха шухала. Зүблөөнэй …абаһан бүхы документнүүдтэй гүнзэгыгөөр танилсаагүй, тэ… …а шанарые ойлгоогүй нэгэшье хүн байха ёһогүй. Партийна …дэлмэрилэгшэд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, арадай ажахын …эд энэ асуудалаар зоной дунда үгэ хэлэхэ, лекци уншаха, …эхэ уялгатай.

…Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, …рнай социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Совет хү… …этэ ойн баярые ажалай амжалтаар угтахаар зоригжонхой. …үзэл сурталай хүдэлмэри һайжаруулха, марксизм-ленинниз… …түгэлдэр һургаалаар совет хүнүүдые зэбсэгжүүлхэ гээшэ …рганизацинуудай шухалын шухала зорилго болоно.

РЕСПУБЛИКЫН ХАЙШАШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

РЕПОРТАЖ

Манай республикада хонин ажалай хүгжэнги байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Тиимэһээ нажар сагай халуун хаһын ороод байхада, хони хайшалалгын хүлгөөтэй үе ерэдэг. Республикымнай колхоз, совхоз бүхэндэ нооһо хайшалалгын пунктнууд түхеэрэгдэжэ, богонихон болзор соо «сагаан алтаяа» хуряажа абаха арга боломжо олгогдодог.

Хони хайшалхаар шалгарһан хүнүүд манайда олон.

Нооһо хайшалагшадай республикын долоодохи мүрысөөн һаяхан Ивалга тосхондо үнгэргэгдэбэ. Буряад ороной колхоз, совхозуудай 9 команда энэ һорилдоондо хабаадаба. Мүрысөөндэ хабаадаһан командануудай дүрбэниинь эхэнэрнүүдэй байгаа.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын түлөөлэгшэд түргэн хайшалалгаар эрэшүүлэй командануудай дунда түрүү һуури эзэлээ. Энэ ажахын хайшашан Бимба Базаров түргөөр, шанартайгаар хайшалһанайнгаа түлөө эрэшүүлэй дунда нэгэдэхи һуурида гараба **(нэгэдэхи зураг)**.

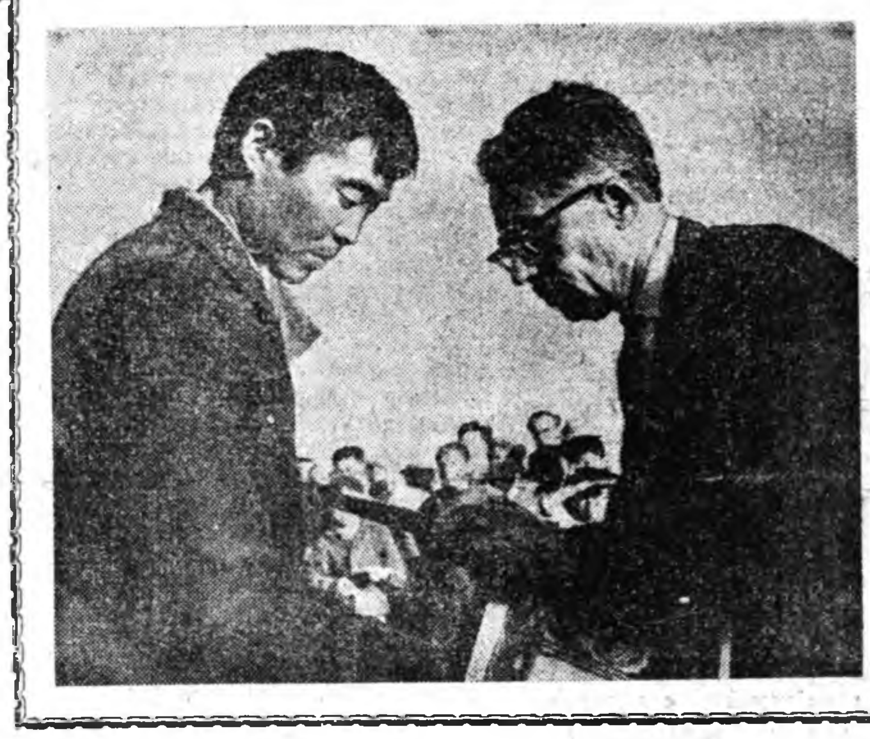
Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой эрхим хайшашан Ханда Малатханова түргэн хайшалалгаар эгээл олон баалтай боложо, түрүү һуури эзэлээд, «Республикын эрхим хайшашан» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ **(хоёрдохи зураг дээрэ зүүн гарһаа хоёрдохи)**. Энэ басаганай нютагһаа ерэһэн команда эндэ сугларһан эхэнэрнүүдэй дунда эрхимлэжэ, диплом, мүнгэн шанда хүртэбэ.

— Ноoһо хайшалалгын эхинһээ хойшо нютагтаа ажаллажа, олоной дундаһаа шалгарагшад эндэ ерэнхэй. Республикын 7-дохи конкурсдо хабаадаһан хайшашад урда жэлэйхиһээ түргөөр, шанартайгаар ноoһо хайшалаа,—гэжэ республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо С. С. Автушенко конкурсдо илагшадта шангуудые барюулха үедөө хэлээ **(гурбадахи зураг)**.

Мүрысөөндэ шалгарагшад Ставрополь ошожо, хүсэ шадалаа туршалсахань.

Е. ЗАХАРОВ.

ЗУНДАА ЕХЭ ҺҮ ҺААХЫН ТҮЛӨӨ

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭБДИ

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ой үдэр ошохо бүри дүтэлнэ. Энэ түүхэтэ үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула Кабанскын совхозой, Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхозой һаалишад болон мал адуулагшад зундаа һү ехээр һааха гэжэ шиидээд, республикынгаа малшадые социалис мүрысөөндэ уриһан байна. Саг болзор соогоо гараһан энэ үүсхэлые манай гүүртынхид һайшаан дэмжээ. Зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1100 литрһээ бага бэшэ һү һаахын түлөө дэлгэрһэн тус мүрысөөндэ оролсоод, арга боломжонуудаа элирүүлжэ, тодорхой хэмжээнүүдые ябуулжа эхилһэн байнабди.

Һү һаали дээшэлүүлхын түлөө ганса малшад оролдодог бэшэ, харин колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, сабшалан бэлшээри һайжаруулдаг зон булта тэмсэдэг юм. Тиимэһээ һаалишадай абаһан уялга заата бэшэ дүүргэгдэдэг. Үбэлжэлгын долоо һарын турша соо үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һааха уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ шадаһан байнабди. Жэлэй эхинһээ хойшо июнь гаратар үнеэн бүриһөө 1085 килограмм һүн һаагдаа. Май һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 253 килограмм һүн һаагдаһан байна.

Һү ехээр һаахын тула малайнгаа харууһа һайжаруулхые хүсэһэн байнабди. Үнеэдэймнай бэлшээриин ехэнхи хубинь үһалагдана. Үбһэ ногоогоор яһала һайн энэ бэлшээридэ үдэр һүнигүй бэлшэн ябадаг үнеэдэймнай шэмэ нёдондонойхиһоо дутуугүй. Мүнөө үень гүүртээрээ сүүдхэ бүри 1600 литр һү һаанабди. Һаамхай үнеэн бүхэн сүүдхэдээ хахад пүүдһээ бага һү үгэнэгүй.

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлэлгэдэ куузику ехэ туһатай юм. Бидэнэр август һараһаа эхилжэ, шэнэ жэл гаратар энэ шэмэтэ тэжээл үнеэдтээ үгэхэ гэжэ шиидэнхэйбди. Ехэ һүнэй түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, шармайн ажаллажа байһан манай гүүртын һаалишад абаһан уялгаяа сохом дүүргэхэ гэжэ найдагдана.

О. ГАРМАЕВА,
Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой Харганаагай һаалиин гүүртые даагша.

ИЛАГШАДТА—15 ТЕЛЕВИЗОР

МУХАР-ШЭБЭР. (телефоноор абтаба). Манай «Знамя Ленина» колхозой ноoһо хайшалалгын томодхогдоһон пунктда зуугаад хайшашад ажаллаһан юм. Түрүүшын үдэрһөө хойшо хүдэлмэримнай бүтээсэтэйгээр эмхидхэгдэжэ, арбан үдэрэй туршада артелиингаа томо хонидые, түлгэнүүдые бултыень хайшалжа дүүргэбэбди. Бүхыдөө 38 мянган хонидой ноoһон хайшалагдаа.

Ноoһо хайшалагшадай хэһэн ажалые тухайлжа гаргахада, хамта 800 центнер ноoһон хайшалагдаа. Дунда зэргээр хонин бүриһөө 2,8 килограмм болоно. Колхозоймнай түрүү хонишод Б. Санжиев, К. Иванов гэгшэдэй хүтэлдэг отарын хонидһоо тус бүриһөөнь 3,1—3,2 килограмм ноoһон хайшалагдаа.

Ноoһо хайшалалгада Цырема Дашиева, Агафья Назарова болон бусадууд шалгарба. Һаяар колхозоймнай правлени, партийна организаци мүрысөөнэй дүн согсолжо, түрүүшүүлдэ үнэтэ шан барюулха байна. Мүрысөөндэ илагшадта 15 телевизор бэлэглэхэбди.

Ц. СЕМЕНОВ,
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ.

БЭЛШЭЭРИЕЭ ҺЭЛГЭНЭ

Ханааба, һубагаар үһалагдадаггүй Шанаагай бэлшээриин ногоон һүүлэй шанга наранда бүришье һаа муудаба. Энэ талада бэлшэн ябадаг Сэлэнгын совхозой гурбан зуугаад үнеэн хожоржо захалаа. Зунай бэлшээриин ехэ һүнэй түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, шармайн ажаллажа байһан эндэхи малшад үнеэдэйнгээ бэлшээри һайжаруулха арга боломжонуудаа бэдэржэ эхилээ һэн.

Модо, бургааһанайнгаа оёороор үбһэ, ногоогоор элбэг Залаа Хюруу хоёрой бэлшээри таарамжатай гэжэ элирүүлэгдэбэ. Эдэ бэлшээриин холо дээрэһээ гүүртэеэ хоёр ондоо болгохо гэжэ шиидэбэ. Залаагай хуушан худаг заһабарилжа, бүлүүр табитараа автомашинаар үһа зөөхэ болоо.

Удангүй эдэ бэлшээри үхэр малаар дүүрэбэ. Һаамхай үнеэд үдэр һүнигүй адуулагдажа эхилээ. Зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1100 литр һү һааха гэжэ социалис уялга абаһан эндэхи һаалишад бүхы шадабаряа гаргана. Һаагдаһан һүнэйнь килограмм бүхэндэ 200 грамм талха таряанай зүйл үнеэдтэ үгэнэ. Ой модон соогуур адуулагдажа, һү һааляа дээшэлүүлжэ эхилһэн үнеэд сүүдхэдээ хахад пүүд һү үгэнэ.

В. САМБУЕВ.
Сэлэнгын аймаг.

ЗУРАГЛАЛ

…АЖАЛ …АХААР …РИГЖОНХОЙ

…зураг дээрэхи Люд… Дамбаева Анаагай …ой Буламай фермэдэ …анаар хүдэлдэг юм. …омсомол басаганай …һаалишад зунай …риин үедэ ехэ һү һаа… …өө дэлгэрһэн социа… …рысөөндэ оролсонхой. …урда бэеын ногоондо …жэ ябаһан һаамхай …нь эдэ үдэрнүүдтэ ха… …уд һү үгэнэ.

…ДАМБАЕВАЙ фото.
…ин аймаг.

Һаалишадай ажаллаһаар байтарнь нараншье уулын саагуур хоргодожо, элшэ туяагаа хумижа абаба. Баяртай наран! Үглөөгүүр уулзатараа баяртай! Үдэшын һаали дүүрэхэнь үшөөл үдыхэн. Боро хараан... хэдыхэн минутын үнгэрхэлөөр, харанхы болохонь.

Улаан булан соогоо юушьеб тэмдэглэжэ байһан Долгор Цыренова гэнтэ гүйжэ гараад:

— Газаагаа һаруул болгыт,— гээд нэгэ хүн тээшэ хандан хэлэбэ.

Столбын орой дээрэ гансата электрын гал яларжа, ойро тойрон гэрэлтэй һаруул болоодхино. Зуһалангай байра дээрэ зайн галтай болоһондоо булта баяртайнууд. Наранай ороошье һаа, һаатаха ажал гэжэ байхагүй. Илангаяа һүүлшын үдэрнүүдтэ хура бороогүй халуун байжа, һаамхай үнеэд үдэшын һэрюугээр оройхон болотор адуулагдажа һаагдадаг болоо.

— Тиигээгүйдэмнай аргагүй шэнги байна. Бэлшээримнай таһа гандашанхай. Үнеэдээ үдэ багта һаагаад бэлшээридэнь гаргахадамнай, үдэрэй халуун наранда мүртэйгөөр эдеэлжэ биранагүй. Тиигээд лэ үдэшэ орой һааляа эхилнэбди,—гээд фермые даагша Долгор Батоцыреновна хэлэнэ.

...Һаали дүүрэхэ дүтэлбэ. Зарим һаалишадай һүүлшынгээ үнеэдые шобторжо дүүргээд, һүеэ тушаахань харагдана. Эгээл үнинэй һаалишан Ханда Чойдоровна Данзанова тоо бүридхэгшын захада ошоод, үдэр соо һааһан һүнэй хэмжүүрые тоолуулба.

— 120 килограмм болоо,— гээд дууламсаараа Ханда Чойдоровна һанаагаа амарһан янзатай:

Мүнөөдэр яһала һаагдаа байна,—гээд бидэнэй урдаһаа харана.

— Үнеэн бүхэнһөөтнай хэды шэнээн һүн һаагданаб?

— Арба гаран килограмм!

Энэ һаалишантай хөөрэлдэхэдэмнай, хорин гурбан жэлэй туршада таһалгаряагүй хүдэлжэ байһан байба. «Эгээл удаан хүдэлһэн һаалишамнай гээшэ» гээд сугтаа ажалладаг нүхэдынь хөөрэлдэнэ. Удаан хүдэлхэ тумаа хүн ажалдаа дүршэдэг, мэргэжэдэг ха юм. Тиимэһээл Ханда Чойдоровна һүүлэй жэлнүүдтэ гансахан «Октябрьский» совхоздоо бэшэ, харин аймаг соогоо мүрысөөндэ шалгаралсажа ябаһан. Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2850 килограмм һү һаажа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа.

— Мүнөө жэлдэ хэды шэнээн һү һааха хүсэлтэйбта, —гэжэ асуухада:

— Гурба мянган килограммда хүргэхэ бэзэб. Иимэл уялга абанхайб,—гээд харюусана.

Ханда Чойдоровнагай һанаһандаа хүрэжэ байһаниинь мүнөөшье мэдэгдээд байна. Фермые даагшын тооложо гаргахада, жэлэй эхинһээ хойшо тэрэ 13 мянга гаран килограмм һү һааһан байгаа. Бэлюутын фермэдэ түрүү ябаһан үшөө нэгэ һаалишан тухай хөөрэе. Хандажаб Дондоковна Хандашеева нёдондо үнеэн бүриһөө 2650 килограмм һү һаагаа һэн. Арба гаран жэлдэ хүдэлжэ байһан энэ эхэнэр зунай бэлшээриин хаһада үнеэн бүриһөө үдэртөө бaһал арба гаран килограмм һү һаажа, ажал хэрэгтээ шалгаранхай.

Үдэшын һаамай дүүрэбэшье, малшадай ажал тухайгаа хэлсэхэ, хөөрэлдэхэ юумэниинь угаа ехэ. Хайшан гээд, ямар амжалта туйлан, алдарта ойе угтахабибди? Зунай һарануудта хэды шэнээн һү һаахамнай гээшэб? Иимэл асуудалнууд тэдэнэй һанаа сэдьхэлые хүлгүүлнэ.

— Республикымнай түрүүшүүл зунай һарануудта ехэ уялгануудые абажа байна. Газетэнүүдтэ харажал байнабди. Бидэнэр яаха зонбибди. Июнь — сентябрь һарануудта үнеэн бүриһөө мянган килограммһаа доошо бэшэ һү һааха гэлсээ һаамнай таараха бэшэ гү? Юун гэжэ һананат,—гээд Долгор Батоцыреновна фермын-гэе һаалишадта хандана.

...Болохол гэжэ һананаб. Малаа һайнаар адуулаад, өөһэдөө оролдоод байбалнай, һүн һаагдаһал бэзэ. Зунай зүлгэ ногоон дээрэ һааляа элбэгжүүлээгүй һаа, хэзээ ехэ һү һааха гэлсэхэмнайб, —гээд тэрэнэй дурадхалые һаалишадынь бултадаа дэмжэбэ.

Эндэ мал адуулагшад Гомбо Хандашеев, Цыбикжаб Цыцыков, Цыденбата Жугдуров, Чойнхор Дашиев гэгшэд һаалишадайнгаа урдаа ехэ зорилго табижа байхадань баярлаһан янзатай байлсабад.

— Һү һаали ехэдхэхэ тухай хөөрэлдэжэ байхадатнай бидэшье туһалалсаха байхабди,—гээд тэдэнэй нэгэн хэлэнэ.

Бэлюутын малшад хододоол эбтэй эетэйгээр ажаллажа байдаг. Хүн бүхэн ажал дээрээ жэшээ харуулхые оролдоно. Мүнөө малайнгаа зунай бэлшээридэ гаргагдаад байхада, үнеэдынь гансахан хүбшын ногоондо адуулагдана бэшэ, харин нэмэлтэ тэжээл эдинэ. Һаагдаһан һүнэй литр бүридэ 400 грамм хүрэтэр талха тарянай зүйл хубаарилагдана. Байгша оной 1-дэхи кварталай дүнгөөр тус фермынхид аймаг соогоо түрүү һуурида гаража, КПСС-эй райком болон аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг, 139 түхэригэй радиоприёмнигоор шагнагдаһан байгаа. Мүн эндэхид совхозойнгоо дамжуулгын Улаан тугта хүртэнхэй.

Фермын улаан булан соо «Совет засагай 50 жэлэй нэрэмжэтэ» гэһэн нэрэ солодо хүртэһэнэй гэршэ — улаан вымпел үлгөөтэй харагдана. Хажуудань Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй грамота.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе ажалай амжалтаар угтахын тулада тус фермын коллектив бүхы хүсэеэ элсүүлэн, мүрысөөндэ шалгаран ябана.

Т. ГАРМАЕВ,
манай корр.

Зэдэ.

НАБШАҺАТА ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭГДЭНЭ

Жэлһээ жэлдэ манай совхозой малшад зунай сагта модоной ногоон набша намаа хухалжа, сабшажа абаад, хатааажа, нарай тугал, хурьгадта эдюулдэг юм.

Байгша ондо сабшалан, таряалангай ургасын урдынхиһаа муу байһан дээрэһээ хэрбээ энээнһээ урагша жэлнүүдтэ 2000—2500 центнер модоной набша намаа бэлэдхэдэг һаа, энэ жэлдэ 5 мянган центнер модоной ногоон намаа набша суглуулжа абаха зорилготойбди.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой хүдэлмэришэд, мүн нютагуудай һургуулинуудай һурагшад, хамта 100 гаран хүн гараад, хүһа, уляаһан, элдэб бургааһан гэхэ мэтэ модонуудай ногоон набша намаа хухалжа абана. Сабшажа абаһан модонойнгоо набша намаае автомашина, тракторaар зөөгөөд, үхэр малай, хонидой байрануудта абаашажа, зохидо отог болгон обоолно. Мүн малай дал, хашаа соогуур һүүдэртэ үлгэнэ.

Мүнөө түрүүшын 600 гаран центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэгдээд байна. Илангаяа Наринай отделениинхид (эрхилэгшэнь И. В. Каратаев), мүн тэндэ наймаан жэлэй һургуулиин һурагшад, багшанар (директорынь нүхэр Ключихин) набшаһата тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Эндэ үдэр бүри 30 гаран хүн хүдэлнэ. Тус отделенидэ 350 центнер модоной набша намаа хуряагдаа.

С. ГРИГОРЬЕВ.
Зэдын аймагай Ториин совхозой парткомой секретарь.

САР-АЙ ПАРТИЙНО-ГҮРЭНЭЙ ДЕЛЕГАЦИ МОСКВА ЕРЭБЭ

Арабай социалис һэргээлгын партиин (ПАСВ) Генеральна секретарь, гүрэнэй толгойлогшо ба САР-ай Премьер-Министр Нуреддин Атаси түрүүтэй Сириин Араб Республикын партийно-гүрэнэй делегаци июлиин 3-да албанай хэрэгээр Москва ерээ. Тус делегаци КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй, Советскэ правительствын уряалаар ерэһэн байна.

Нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Б. Н. Пономарев болон бусад Внуковска аэродром дээрэ айлшадые угтаа.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ПАРТИЙНА МЭДЭЭСЭЛ— ХҮТЭЛБЭРИИН ШУХАЛА ОНЬҺОН

Ниитын али бүхы ажабайдалда хабаатай мэдээсэлнүүд партийна органуудта үдэр бүри орожол байдаг. Үшар иимэһээ олониитэ коммунистнүүдтай, ажалшан зонтой саг үргэлжын харилсаа холбоотой байхын тулада партийна информацие һайн болгохо хэрэгтэй болоно. Хэрбээ энэ шухала зүйлые жэншэдгүйгөөр эрхилжэ шадабал, зүб хүтэлбэри хэгдэхэ, партиин гэшүүдэй, бүхы ажалшадай урма зоригыень бадаруулха, эдэбхи үүсхэлыень хүгжөөхэ, партиин табиһан зорилгонуудые хүсэндэнь хүргэхэ тэмсэлдэ тэдэниие эошэтэйһээр элсүүлэлсэхэ байһаниинь элитэ.

КПСС-эй Уставай зааһанайшье ёһоор болоходо, хүтэлбэрилхы партийна органууд хадаа съезд, конференцинүүдэй забһарта өөрынгөө ажал ябуулга тухай партийна организацинуудтаа ходо мэдээсэжэ байха уялгатай юм. Тиимэһээ зүбөөр эмхидхэгдэһэн, һайнаар табигдаһан партийно-политическэ информаци болбол партийна организацинуудай эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэрине саашадань һайжаруулха шухала зэбсэг болоно үгэнэ.

Һүүлэй үедэ манай республикын партийна комитедүүд пленум болон суглаанда сугларһан коммунистнуудта өөрынгөө ажал ябуулга тухай хэлэжэ үгэдэг дуршалтай боложо байна. Жэшээнь, КПСС-эй Улаан-Үдын горком 1967 оноһоо эхилжэ партийна эхин организацинуудай суглаан дээрэ өөрынгөө хүдэлмэри тухай алгадгүй тоосожо байдаг болонхой. Мүнөөшье горкомой секретарьнар, бюрогой гэшүүд, таһагуудые даагшад энэ жэлэйнгээ хүдэлмэри тухай тоосоогоо хэжэ байһан үетэй.

КПСС-эй Прибайкалиин райком мүн лэ таһалгаряагүй райкомойнгоо гэшүүдэй пленумдэ суглархадань, урда болоһон пленум дээрэ абтаһан тогтоолой хэр зэргэ дүүргэлтэ боложо байһан тухай мэдээсэдэг. Жэшээнь, энэ жэлэй февралиин 25-да зарлагдаһан пленум дээрэ 1968 оной декабриин 10-най пленум дээрэ баталан абтаһан «КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 оной) Пленумэй дүнгүүд ба районно партийна организациин зорилгонууд тухай» тогтоолой ямараар дүүрэжэ байһан тушаа КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Шелковников үгэ хэлэһэн байһа юм. Партиин Түнхэнэй райкомой ээлжээтэ пленум дээрэ байгша оной дүрбэ һарын туршада бюрогой ябуулһан хүдэлмэри тухай мэдээсэл хэгдэһэн жэшээтэй.

Тээсгэн Улаан-Үдын нооһо угаадаг фабрикын, сэмбын фабрикын, мүн шубуунай фабрикын коммунистнуудай хамтын суглаан болоо һэн. Тэдэ суглаанууд дээрэ КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарьнар, бюрогой гэшүүд райкомой ажал ябуулга тухай коммунистнуудта элидхэһэн бэлэй.

Информационно элидхэл, тоосоо зүбшэн хэлсэлгэдэ коммунистнууд олоороо эдэбхитэйгээр хабаадана. Тэдэнэр һони һонин, анхарал татамаар дурадхалнуудые оруулна, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэнэ, эмхидхэлэй болон үзэл сурталай хүдэлмэрие саашадань һайжаруулха арга зам тухай һанал бодолоо элирхэйлнэ. Илангаяа арадай ажахыда, соёл культурада хабаатай асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэг һайжаруулха эрилтэ табигдана. Коммунистнуудай хэлэһэн юумэнүүд тусхай бүридхэлдэ абтажа, хиналта доро табигдана.

Партиин горком болон райкомууд информационно элидхэл, тоосоо хэхэдээ, комитедэй ажал ябуулгые бултыень харуулхые хүсэнэ бэшэ. Харин ажахые хүтэлбэрилхэ, эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эрхилхэ талаар гол гол асуудалнуудта анхаралаа онсо хандуулна. Иимэ элидхэл болон тоосоондо бэлдэхэ үедөө партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд мүнөө үеын байдалые, олоһон дүй дуршалаа һайнаар шэнжэлэн бодомжолхые, өөрынгөө хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые, хайхараагүй юумэнүүдые ойлгожо, тодорхойлжо абахые хүсэнэ.

Партийна комитедэй бюрогой ажал ябуулга тухай коммунистнуудтаа сагүргэлжэ мэдээсэжэ байдаг арга дуршал хадаа тэдэнэй эдэбхи үүсхэлые дэбжээнэ, партийна шиидхэбэриин дүүргэлтын түлөө, өөрынгөө организациин хэрэг үйлын түлөө харюусалгатай байдагаар хүмүүжүүлнэ. Гэхэтэй хамта партийна информациин гол удха шанарые ойлгоогүй байдаг ушар үзэгдэнэ. Партийна олохон комитет энэ хүдэлмэридэ анхаралаа һулаар табина. Пленум дээрэ, партийна суглаанууд дээрэ бюрогой хүдэлмэри тухай, шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ тухай, шүүмжэлхы ажаглалтанууд болон дурадхалнуудай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһан тухай элидхэнэгүй, мэдээсэлшье хэнэгүй.

Районно партийна конференцинүүдэй, тоосоото һунгалтын суглаануудай болоһоноһоо хойшо нилээд үгэ сагүнгэрбэ. Тингэбэшье һаань, зарим райком, олон партком болон бюро тоосоон тушаа хэгдэһэн шүүмжэлхы ажаглалга болон дурадхалнуудай хэр дүүргэлтэ боложо байһан тушаа, комитет ба бюрогой ажал ябуулга тушаа коммунистнуудтаа нэгэншье хэлэжэ үгөөгүй байха юм. Жэшээнь, конференциһээ хойшонхи үеын хугасаада КПСС-эй Бэшүүрэй райком зургаа дахин пленум зарлаа. Теэд тэдэнэй нэгэндэньшье мэдээсэл, элидхэл гү, али тоосоон хэгдээгүй юм. Конференци дээрэ делегадууд яһала олон дурадхал оруулһаниинь, шүүмжэлхы ажаглалта хэһэниинь, пленум бүхэн хэлсэһэн асуудалаараа тодорхой тогтоол абаһаниинь мэдээжэ. Райкомой жэшээе даган, партком болон бюронууд баһал иимэр энэ шухала хэрэгтэ хандажа байха юм.

Хориин, Баргажанай, Зэдын аймагуудта партийна информаци хангалтагүйгөөр табигданхай. Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэридэхи энэ дутагдалда эсэс гэбхэ сагерээ. Саашадаа һунгагдамал органуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ, абтаһан тогтоолнуудай дүүргэлтые партийна олониитын хиналта доро табиха шухала болоо. Партийна хүдэлмэрие улам һайжаруулха ябадалда партийна эдэбхитэдые, бүхы коммунистнуудые партийна хүтэлбэрилхы дээдэ органуудай тогтоолнуудтай, тэдэнэй зүгһөө партийна эхин организацинуудай, эмхи зургаануудай, ажалшадай урда табигдаһан зорилгонуудтай ходо танилсуулжа байха гээшэ гүнзэгы удхатай зүйл болоно.

Партиин районно комитедүүд һүүлэй үедэ өөһэдынгөө эдэбхитэдээр дамжуулан, ажал ябуулга тухайгаа бүхы коммунистнуудтаа мэдээсэжэ байдаг болонхой, партийна эхин организацинуудай секретарьнарай семинар болон зүблөөнүүд сагсоогоо зарлагдана. Тэрэ бүхэндэ ябажа байгаа улас түрын байдал тухай, политическэ болон ажахын зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгэдэг зэргэтэй. Иимэ хэмжээнэй ашатуһа ехэ. Ямар хэрэгтэ анхаралаа онсо табихаб, ямар асуудал түрүүлэн шиидхэхэб, хаана хүсэеэ улэмжэ элсүүлхэб гэжэ тэдэнэр ойлгожо абана бшуу. Тиимэ гол шэглэлтэйгээр хүдэлхэдэ амжалта заатагүй туйлагдаха байһаниинь дамжаггүй. Энэ һайн дүй дуршал улам дэлгэрүүлхэ, удхыень гүнзэгырүүлхэ тон шухала. Энээнэйл үндэһөөр партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэрие һайжаруулха ёһотой болоно бшуу.

Гэхэтэй хамта информационно хүдэлмэридэ дутагдал олон. Илангаяа партийна эхин организацинуудтахи байдал энэ талаар һайн гэхын аргагүй. Олон партком болон бюронууд республикын, аймагай ажабайдал тухай, түсэб ба уялгануудай дүүргэлтын хэр ябажа байһан тухай, политическэ болон ажахын хэмжээ ябуулгануудай бүтэсэ тухай коммунистнуудтаа ёһоор хөөрэжэ, мэдээсэжэ үгэдэггүй муутай. Илангаяа колхоз, совхозуудай паркомууд ниитын ажабайдалһаа, коллективэй дундаһаа мүндэлһэн ашатуһатай һайн - һайн зүйлнүүдые, түрүү хүнүүдэй шэнэ дүй дуршалнуудые шэнжэлжэ үзэдэггүйнь, хүн зондо ойлгуулха гэжэ оролдодоггүйнь угаа гомшолтой.

Үшар иимэһээ партиин райкомууд хадаа өөрынгөө аппарадай хүдэлмэри һайжаруулхатаяа хамта партийна организацидахи байдал эрид гуримшуулха уялгатай болоно. Саашадаа партком, партбюро бүхэн коммунистнуудта сагүргэлжэ мүнөөнэй байдал тухай, партийно-политическэ хүдэлмэриин ябаса тухай, коллективэй урда табигдаһан зорилгонуудай хэр зэргэ дүүрэжэ байһан тухай мэдээсэжэ байдаг гурим тогтоохо зэргэтэй бди.

Энэ шухала хүдэлмэрие таһалгаряагүйгөөр, гурим журамтайгаар ябуулжа байхын зорилгоор партиин комой, партбюрогой дэргэдэ тусхай бүлэг байгуулжа, тэрэнэй зэргэдэ бэлэдхэл һайнтай коммунистнуудые шэлэн абаха хэрэгтэй болоно хаш. Тингэбэл партийна информаци эрхилэлгэ гуримшаха, партийна хүтэлбэриин шухала оньһон зэбсэг боложо шадаха һэн. Зүгөөр энэ хүдэлмэрие эдэ коммунистнуудта даалгажархёод, партком гү, али партбюро, тэдэнэй секретарь хадаа өөһэдөө хажуу тээнь гараад байха болоо һаа тон буруу.

Гадна нютагуудтахи партийна организацинуудай ажал ябуулгые, тэндэхи бүхы байдалые һайн мэдэжэ, хүн зоной һанал бодолой шэнжэ шанарые тухайлжа байхын тулада партийна организацинуудһаа партийна дээдэ органуудта мэдээсэжэ байха хүдэлмэрие баһал һайжаруулха шухала байна. Богонёор хэлэхэдэ, партийна эхин организацинууд өөһэдынгөө ажал ябуулга тушаа, коллективэйнгээ байдал тушаа, хүн зоной ажаһуудал тушаа КПСС-эй райком болон бусад дээдэ органуудта ходо мэдээсэжэ байха эрилтэтэй. Тэрэшэлэн хүн зонһоо ороһон бэшэг, гомдол, дурадхал болон шүүмжэлхы зүйлнүүдые нариин нягтаар шэнжэлхэ, согсолхо, сагсоонь хэмжээ абаха хэрэг гарана. Хүтэлбэрилхы дээдэ партийна органуудай эхин организацинуудтаяа, коммунистнуудтай, бүхы ниитэ ажалшадтай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ эгээл мэргэн зэбсэг хадаа партийна информаци болохо гэжэ үшөө дахин дабтан элирхэйлээ.

Үргэн дэлисэтэйгээр, һайнаар эмхидхэгдэһэн партийна болон политическэ информаци хадаа коммунистнуудай эдэбхи үргэдхэхэ, харюусалга дээшэлүүлхэ, партийна организациин ажал ябуулга улам һайжаруулха эгээл хүсэтэй арга дуршал мүн. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалшадай абаһан уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ тэмсэлдэ тэрэнэй ашатуһатайгаар нүлөөлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Б-Н. АЮРОВ.
КПСС-эй обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагые даагшын орлогшо.

Березникидэ калийна комбинат баригдажа байна. Энэ комбинат жэлдээ 2 миллион тонно үтэгжүүлгэ гаргажа байха юм.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: калийна комбинадай барилга дээрэ.

АПН-эй фото.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ БАРИЛГАНУУД

ФОТОРЕПОРТАЖ

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭДЭГ ХҮНҮ

Июниин халуун үдэрнүүдэй нэгэн. Зунай наран элшэ туяагаа сасарган, холо ойрые гэрэлтүүлнэ. Энэ байрын олон тоото сонхонууд наранай туяада ялалзан, холоһоо элеэр харагдана. Дүтэлжэ ерэхэдэ, эршэтэ ажалай амисхалые обёорхоор. Гэрэй табан дабхар бүхэндэ барилгашадай сүлөө забдагүй ажаллажа байһаниинь харагдана.

Модошо дархашуул таһалгануудай үүдэ, сонхо тааруулан һуулгана. Гэрэй досоо талын ажал хэгшэд хана штукатурдана, жэрдэнэ. Бэлэн болгогдоһон байрануудые шэрдэгшэд тушаан абажа, хана бэдхогшодой, гэрэй досоо талын ажал дүүргэгшэдэй хэһэн хүдэлмэри хинан шалгана.

Бэрсэевой нэрэмжэтэ үйлсэдэхи 120 байратай энэ гэрые барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын барилгашад бодхоһон юм. Тус поездын коллектив республика соогоо мэдээжэ болонхой. Тэдэнэр промышленна олон тоото барилга, гэр байрануудые бариһан юм. Барилга-хабсаралгын поездын республика доторнай байгуулагдаһанһаа хойшо мүнөө 20 жэл гүйсэхэнь. Барилгашад өөһэдынгөө организациин бии болоһонһоо хойшо 20 жэлэй ойе ажалдаа амжалта туйлан угтаха гэжэ шиидээд, олон байратай энэ гэрые хараалагдаһан болзорһоонь нэгэ һараар уридшалан дүүргэхэ эрилго урдаа табинхай.

Тиимэһээ эндэ ажалай эршэ багашье һуларнагүй. Поездын 3-дахи участогай хүдэлмэришэд хоорондоо мүрысэн ажаллана. Хамта дээрээ эндэ 70 гаран барилгашан хүдэлнэ. Дүрбэн бригада болон хубааржа, бүхы хүдэлмэреэ хараалагдаһан саг болзорһоонь урид дүүргэжэ байнхай. Бригада бүхэн даабаряа 130—140 процент хүргэнэ.

— Мүнөө барижа байгаа энэ гэрые август соо гүрэнэй ... сида тушааха даабаритай ... гаабди, — гэжэ участогай ... Николай Александрович ... мов хөөрэнэ. Теэд барилга ... болзорһоонь нэгэ һараар ү... лан, июль соо дүүргэ... шиидээ. Тэдэнэр хэлэһэн ... хүрэхэл байха. Гэрэй до... лын ажал түлэг дундаа я... дажа байнхай.

Гэрэй нэгэ дабхар. Эх... дэй, басагадай энеэлдэх... дуулахань холоһоо ду... Штукатурщик, шэрдэгшэ ... жэлтэй эхэнэрнүүдэй ... коллектив соогоо суутай ... дежда Павловна Карпиен... шын даадаг бригадын ол... залуушуул. Тэдэнэй ол... нэгэ жэлэй саада тээ ком... путевкоор манай респуб... ерэжэ, барилга дээрэ аж... байна. Ира Рогачева, Юля ... ва, Рина Найданова, Рая Р... ва болон бусад коммунис... ударнигай нэрэ зэргэдэ хү...

Тус бригадын гэшүүд ... мир Санданцовай даадаг ... дархашуулай бригадатай м... ажаллана. Хоёр бригад... даабаряа һайн шанарта... үлүүлэн дүүргэдэг. Бригад... Н. Карпиенко, В. Санданов... ряа 130—140 процент хү... бригадынгаа гэшүүдтэ һайн ... лай жэшээ харуулна.

Городой түб үйлсэнүүдэй ... гэндэ урган бодоһон олон ... тай энэ гэртэ июль соо ... ажалшад нүүн орохо. Тиим... ла барилгашад шэнэ гэрые ... һайн сэгнэлтэтэйгээр ком... тушааха гэжэ хүсэ шадал... сүүлэн ажаллажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модошо ... шуулай бригадир Владимир ... данов. 120 байратай шэнэ ... Гэрэй досоо талын ажал ... дэг түрүү бригадын гэшүү...

К. ГАБАЕВАП фо...

ЗУРАГЛАЛ

ТҮРҮҮЛЖЭЛ ЯБАҺААР

Бидэнэй һуужа ябаһан ГАЗ-69 тухэлэй хүнгэн машина набтархан шэлын хормойдо тулажа ерээд зогсошобо. Кабина сооһоо буубабди. Зулгы ута нарһан модод ногоорно. Хаанашьеб дүтэ хүхы шубуун донгодожо, налгай тэниглэн нажар тухай домоглоно. Байгаалиин врагүу һайхан хүгжэм дуу шагнан, нарһан модоной дундуур гэшхэлнэбди. Шара, ягаан сэсэгүүд ногоон набшын дороһоо бултайлдан, хүнэй досоо гэрэлтэ һайхан бодол түрүүлнэ.

Үдаанибегүй отологдоһон модо таллуулан шэрэдэг участогта хүрэжэ ерэбэбди. Хайнаашье эрьехэдэ, таллуулан шэрэгдэһэн модон. Хүсэ ехэтэ К-75 кран отологдоһон модо ута зандань автомашинануудта ашажа байна. Хойноо модо шагтагалһан ТДТ-75 түхэлэй тракторнууд эндэ тэндэһээ гаража ерэнэ.

Энэ тужа соо Шулуутайн леспромхозой Бэшүүрэй пунктын модошод хүдэлнэ. Һара бүри хоёр мянган кубометр модо бэлдэжэ, «Забайкаллес» комбинат соогоо суурхаһан Тимофей Егорович Марковай даадаг бага комплексно бригадынхид мүн лэ эндэ ажаллана. Ажал хэрэгээрээ олоной дунда мэдээжэ болоһон Тимофей Егоровичтой уулзажа хөөрэлдэхэ хүсэлэнтэй бидэнэр эндэ ерээ ха юмди.

— Тимофей Егоровичой бригадынхид хаана хүдэлнэ хаб,— гээд нэгэ хүдэлмэришэнһөө асуубабди.

Тэрэмнай хадын эгээ ташалан тээшэ заажа:— Бидэнһээ нэгэ заа саана хүдэлжэ байна,— гэбэ. Марковай хүдэлжэ байһан участок үнэхөөрөө нилээд үндэр газарта байба. Эндэһээ Хёлгын голой үргэн нэлэнхы тала дайда альган дээрэ мэтээр харагдана.

Отологдоһон модон хойно хойноһоо һубарин абяатайгаар унажа, шорой тооһо бурьюулна. Шурбаһалиг шанга гараараа «Дружба» хюрөөгөө бүхөөр алхаһан дүшэ гара наһанай хүн габшагай солбоноор хүдэлнэ.

Үдын наран сэхэ дээрэһээ хайра гамгүйгөөр шарана. Ой соо жэгтэй халуун, бүгшэм. Тиигэбэшье эндэхи хүдэлмэришэд зуг татангүй хүдэлнэ.

— Харыт, Тимофей Егорович тухагүй ажаллажа байна. Мүнөөдэрэйнгөө даабари лаб лэ үлүүлэн дүүргэхэнь ха, — гээд, леспромхозой директор Юрий Дмитриевич Мокеев хэлэбэ.

Түрүү хүдэлмэришэнтэйгөө амар мэндээ андалдаад:

— Егорыч! Ажал хэрэгтнай хэр ябажа байнаб,— гээд бригадирһаа асууба.

— Бараг гээшэл бэзэ даа. Таюрскиин даадаг бага комплексно бригадынхид хахад жэлэйнгээ даабари июниин арба юһэндэ дүүргээ,— гээд, тэрэ өөр тухайгаа гансашье үгэ хэлэбэгүй.

— Хайшан гээд ажалаа эмхидхэдэг тухайгаа тобшохоноор хөөрыт даа,— гэжэ директор Тимофей Марковта хандаба.

— Ябаһан хүн яһа зууха, хэбтэһэн хүн хээли алдаха» гэжэ арад зоной дунда сэсэн мэргэн аман үгэ бии. Үнэхөөрөө оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, эбтэй зэтэйгээр ажаллаһан коллектив һайн амжалта туйлаһан лэ байдаг шуу, — гэжэ тэрэ бодолдо эзэлэгдэн хөөрэнэ. Тэрэнэй сэнхир хүхэ нюдэд согтойгоор ялалзан, дулааханаар энеэбхилнэ. Үгы даа, иимэ зохид дулааханаар хүн бүхэн энеэжэ шададаг бэшэ. Үнэн сэхэ, ажалша бэрхэ хүн эгээл иигэжэ энеэбхилдэг шуу.

Мэнэ һая отологдоһон бүдүүн нарһан дээрэ ошоод тэрэ һууба. Бидэниие дүтэ һуухыемнай уряба. Эндэ нарһан модоной дабирхайгаар, сэсэг ногооной, бензинэйшье үнэрөөр хангалтана. Энэ тужа соо ажалша бэрхэ хүдэлмэришэдтэй зэргэлэн һуухада зохид шэнги.

— Бидэнэр байгша оной таба һара соо 7680 кубометр модо отолхо даабаряа 9800 кубометртэ хүргөөбди. Июнь соо 2200 кубометр модо бэлдэхээр шиидэнхэйбди. Тиимэһээ манай хүбүүд сүлөөгүйхэн ажаллажа байна. Хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, һарбайһанаа абажал һалаха ёһотойбди.— гээд, хажуудаа байһан «Дружба» хюрөөгөө шэншэлэн, дуугай болошоно.

Хорин хоёр жэл соо ойдо ажаллажа, нилээд баян дүй дуршалтай болоһон түрүү хүдэлмэришэн мүнөө юун тухай бодомжолно хаб. Ажал хэрэг тухайгаа, хамта хүдэлдэг нүхэд тухайгаа шэбшээ ёһотой даа. Модо таллуулан шэрэдэг хүсэ ехэтэ трактор энэ үедэ хэдэн нарһа хойноо шагтагалаад, шулуутай бартаг газараар хадын ташалан уруу аалиханаар бууж ябана. Тэрэниие Иван Золотарев жолоодоно. Модоной гэшүүһэ сэбэрлэдэг Иван Грнуктуров хурса һүхын эри мэдүүлэн, багжагар томо нарһанай гэшүүһэ сабшана. Ажал, тэмсэл үргэлжэлһөөр. Хүдэлмэриин нүхэдэйнгөө иимэ эршэмтэйгээр ажаллажа байхыень харахадаа, Тимофей Егорович баясажал һуугаа һэн.

Марков мүнөө дүшэн зургаатай. Энэ наһан соогоо үзэһэн хараһан юумэниинь нилээд ехэ. Хорин гаран жэл соо таһалгаряагүй модо отолоо. Тэрэнэй бэлдэһэн модоор хэдэн олон гэр, предприятинууд баригдаһан байха. Арад зондоо ашатай туһатай хэрэг хэжэ байһанаа Тимофей Егорович һайн ойлгодог. Тиимэһээ тэр... даг бригадынхид али о... шээлнүүдые дабажа, б... модо отолхо гэжэ эрм... циалис мүрысоондэ орож... хи үүсхэлтэйгээр ажалл...

— Мүнөө жэлнай ю... бэшэ .ха юм. Ильичэй ... 100 жэлэй ойе нэрэтэй... гоор угтаха гэжэ бүхы ... урдаа гэрэлтэ һайхан б... бинхай. Бидэ, Шулуутайн... хозой модошод, мүн л... һайндэртэ өөрынгөө ... оруулжа, байгша оной ... гадуур мянган кубоме... шанартай модо бэлдэжэ, ... доо бэлэглэхэ гэһэн социа... га абаа һэмди, — гэжэ хөөрэнэ.

— Харин таба һары... риһаа гадуур 1100 кубо... до отолоод байнат. Жэлэй ... үшөө мянган кубометр ... дэхэ дүүрэн арга таан... — гэжэ леспромхозой ... Юрий Дмитриевич хүхюу... лэнэ.

— Манай тракторист ... тарев, чекеровщик Иван ... гэшүүһэшэн И. Грнукту... шэд ёһотой хүдэлмэриш... Эдэнэйл оролдолгоор би... ра бүриингөө даабаря ... процентээр үлүүлэн ... һайн шанартай модо доо... та эльгээнэбди. Тингэжэ ... хозой дирекциин, партко... лон профсоюзай комитедэ... һаяшаг 200 түхэригэй ... шан абаа һэмди. Ажал ... манай иимэ дээрэ сэгнэһэн... дэнэр урмашан, бүришье ... хүдэлхэ, оньһон техникэ... сэ ехэтэйгээр ашаглахые ... бобди,— гэжэ Марков ... гыгээр хөөрэнэ.

Олон жэл соо ой модо... хыда амжалтатайгаар аж... Тимофей Егорович Марков... ондо «Ой модоной ажахы... тэ мастер» гэһэн нэрэ з... гогдоо бэлэй. Түрүү хүдэл... энэ хүндэтэ нэрэ сэлоор... горхолог. Мүнөө ажалай ... вахтада жатсаад, бүри ех... та туйлахын түлөө шул... ажаллана. Шулуутайн лес... до урагшаа эрмэлзэһэн һа... долтой, ёһотой ажалша бай... олон. Тэдэнэй нэгэн б... Марков.

К. ЖАМЬЯН...

«Буряад үнэндэ» бэшэһэнэй һүүлээр

«ХЭЗЭЭ ГУРИМШУУЛАГДАХА ЮМ?»

Иимэ гаршагтай статья манай газетын апрелиин 16-най номертэ толилогдоһон юм. Сэлэнгын аймагай Загастайн сельпогой столовонуудай бэлэдхэһэн эдеэн муу, тогоошодынь тусхай мэргэжэлгүй гэжэ статья соо хэлэгдэһэн байгаа. Хэлэгдэһэн баримта шалгажа үзэхэдэ, сүм тодороо. Загастайн сельпогой хүдэлмэрилэгшэдтэй тусхай суглаан үнгэргэгдэжэ, энэ статья зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тиин Загастайн столовые даагша Н. П. Родинада һануулга сэносхогдоһон, тогоошон Г. А. Конорина ажалһаа гаргагдаһан байна. Загастайн сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Имеохоевто столовонуудай хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнуудаа усадхахыень аймгүйсэдком дурадхаһан байна.

Мүнөө статья соо дурсагдаһан дутагдалнууд усадхагдажа, эдеэ хоол һайнаар бэлэдхэхэ хүдэлмэри гуримшуулагдаа гэжэ ажалшадай депутадуудай Сэлэнгын аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Гвоздарьков манай редакцида һаяхан мэдээсэбэ.

ОЧЕРК

БАРИЛГАШАН

Шурдэгэрхэн бэетэй, найгаргад гэһэн ябадалтай хүн үглөөнэй һэрюундэ гэрһээ гараад, Хяагта хотын Каландаришвилиин гудамжаар сэхэ доошоо уруудан, уданшьегүй Ленинэй гудамжада гараба.

Теэд энэ хара үглөөгүүр хайшаа ярана гээшэб? Пенсидэ гараһаар гурбадахи зуниинь ха юм. Наһажаал хүнэй һанаа амархан унтажа хэбтэхэдэньшье гайхалгүй бшуу. Үглөө бүри нэгэ газараараа ябадаг хадань гудамжын зайгуул нохойнуудшье анираггүйхэн, бамбагархан һүүлээ арбагашуулаад, эртэшэ хүнэй хайшаа шэглэһые мэдэһэн мэтэ урдаһаань гэлиб-галиб шарайшалха юм.

Тэрэнэй сүлөөгүй, хайшаашьеб даа яаража ябатар:

— Сайн байна-а, Евгений Иванович!—гэжэ нэгэ үбгэжөөл гэнтэ мэндэшэлбэ.

— Сайн байна-а!

— Энэ эртээр хайшаа яаранабта? Али үглөөнэй тунгалагта сэнгэжэ ябана гүбди?—гэжэ үбгэжөөл һонирхобо.

— Сэнгэхэшье гэжэ юун байхаб, юрэдөө. Харин залуу барилгашадта нэгэ хэды заабари үгэхэб гэжэ найдуулһан аад,—гэжэ дутаг хэлээд, Евгений Иванович саашалба.

Хяагтын тэгэн дунда баригдажа байһан соёлой байшан тээшэ шэглэхыень, нюргандань хангирһан зэр зэмсэгыень адаглан харахадаа тэрэ үбгэжөөл ээлүүдгүй гайхаба.

Үе наһандаа барилгашан ябаһыень хяагтынхид бүгэдөөрэн шахуу мэдэдэг юм. Тиихэдэ гайхаһан үбгэжөөлшье Евгений Ивановичтай нэгэ хэды сугтаа хүдэлһэн байха. Дуугай аалин зантай, хэхэ юумэеэ яб-таб бүтээжэрхидэг, ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг зарим хүнүүдые үзэн ядадаг барилгашан мүнөөшье ажалгүй һанаа амархан һуудаггүй, харин саг үргэлжэ хамһалсаха, залуу барилгашадта аша туһатай, имагтал эсэгэ ёһоной һургаал заабари үгэдэг.

Евгений Иванович соёлой байшанда ойротохо тумаа гансал өөртэнь мэдээжэ бодолдо диилдэн, нэгэл юумэндэ гомдоһон хэбэртэй тархяа һэжэрээдхинэ. Залуу барилгашад ажалдаа үшөөл ерээдүй хэбэртэй. Үни заяанай баригдажа эхилһэн байшангай углуу тохойе адаглан хараад, тамхилха һанаатай елытэрээ мүлигдэһэн хуурай бревно дээрэ һандайлан һууба.

— Оройдоо тоолхогүй барилгашад хаш даа. Мүнөө болотор унтажа хэбтэхээ эшэнэгүй гү? Үглөөнэй һэрюундэ һамбаашалжа хүдэлхөө ядаг юм. Байза, тэдэнтэй шангаханаар хөөрэлдэхэ юм байна,—гэжэ өөртэйгөө хөөрэлдэжэ байтарнь, залуу барилгашан Владимир Плюснин ерээд, угаа ехэ зэмэ хэһэн мэтэ абяагүйхэн зогсобо.

Мүнөө крановщигаар хүдэлдэг энэ хүбүүе Евгений Иванович зэмэлээ һэн гү, али үгы гү? Энээниень онгилоодшье яахамнайб. Зүгөөр үни хада нүхэсэһэн хоёр хэдышье сагта үгэ хүүрээ ойлголсодог юм.

* * *

Арбаад жэлэй урда тээ Евгений Ивановичай бригада үсөөржэ захалба. Ехэдээл һаа, хахад жэл тухай хүдэлһэн болоод лэ тэрьедэшэхэ. Яахаб, ямар арга бэдэрхэб? Али бригадаяа орхёод, хүдөөдэ хонишоноор хүдэлхөө ябашаха гү? Иимэ бүүдэгэр бодол тэрэниие зобоожо захалба. Балшар багадаа абатаяа дахасалдажа, баян айлай тэргэ, шарга гэхэ мэтые һайса дархалжа дүршэһэн тула эгээ дуратай мэргэжэлтэйгээ хэзээдэшье хахасахагүйб гэжэ шиидэбэ.

Нэгэтэ бригадынгаа хүбүүдые суглуулаад, эсэгэ мэтэ аргадаһаншье, хараадһаншье, удхатайгаар нилээд удаан хөөрэлдэбэ.

— Барилгада хүдэлхэ бидэ бүгэдөөрэн дуратайбди. Теэд барилгын материал дуталдана. Ажалгүй гар хооһон һууха зон гүбди? Үгы, иигэжэ һуужа яашье болохогүй. Мүнгэншье байхагүй, —гэжэ Алексей Злыгыстев эридээр мэдүүлбэ.

Залуу барилгашанние бэшэнинь дэмжээд, бригадирай дурадхалые ойро дүтэшье үзэхэ хэбэргүй аашалалдаба.

Барилгада хэрэглэгдэхэ материал үнэхөөрөөшье дуталдана. Хирпиисэ, арматура, цемент, азбест гэхэ мэтэнүүд асарагдаашье һаа, уданшьегүй барагдашана. Угайдхадаа хюреэдэмэл материал дуталдана. Нилээд унжагайханаар шиидхэгдэжэ гү, али үшөө шиидхэгдээгүй зандаа байһан асуудалнуудай гол түлэб удхые тайлбарилжа ойлгуулхаданьшье туһа болобогүй.

— Тиихэдээ яаха болонобибди? Таанар, залуушуул, ямар дурадхал оруулхабта?—гэжэ Евгений Иванович гэнтэ шиидэнгеэр хандаба.

— Ондоо ажалда ороно аабзабди, маанадта хамаагүй,—гэһэн харюу дуулахадаа хуушанай барилгашан сухалдашаба.

Тиигэбэшье бэеэ барьяад, бултыень шэнжэлэн хараба. Зүгөөр тэдэнэй нэгэниинь шье барилга тухай сэдьхэлээ зобоһон хэбэргүй, уурхайһаа гараһан дальбараанууд мэтэ дүрбэн зүг тээшэ хашалгүй ниидэхээр бэлэн хэбэртэй һуубад. «Үе саг, ажабайдал тухайдаа дэн лэ хүнгэхэнөөр бододог байна. Ябаха тумаа ухаа ороно аабза. Тиигэбэшье эдэ хүбүүдтэйгээ хахасахагүйб, аша туһатай юумэндэ һургахые һургахал байхаб» гэжэ бодоһон барилгашан партиин райкомдо орожо, эридээр хөөрэлдэхэ байна гэжэ һанаагаа заһаба.

Хойто үдэрынь партиин райкомдо орожо хөөрэлдэхэдэнь, үшөө шиидхэгдээгүй асуудалнуудай гол түлэб удхые даамай зохидоор ойлгуулба. Тиигэбэшье Евгений Иванович онсо өөрын дурадхал оруулха гэжэ шиидэбэ.

— Хүлисэгты, намда нэгэ дурадхал байна,—гэжэ хэлэхэдэнь, партиин райкомой түлөөлэгшэ урдаһаань анхаралтайгаар хараад:

— Ямар дурадхал оруулхаа һанабат? Хэлыта,—гэжэ һонирхобо.

— Би болбол угай барилгашан гээшэб. Бригадынгаа хүнүүдые абажа, хүдөө нютагай барилгада гарахыем зүбшөөхэ гүт?—гэбэ.

Уданшьегүй 466-дахи ПМК-гай зууршалгаар Евгений Ивановичай Филимоновой бригада Бага-Худэри ерэжэ, хоёр зуун хонидой багтаха байра бодхоожо захалба. Энэ бригададань Хяагтын ажалшадай байдал һуудал хангадаг комбинадта сабхишанаар хүдэлдэг Владимир Плюснин оролсоо һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо залуу барилгашан бригадир хоёр дүтөөр нүхэсэжэ, эсэгэ хүбүүн хоёр шэнги бэе бэедээ инаг дулаанаар хандалсадаг болоо бэлэй. Сабхи оёһондо орходоо байра бариха гээшэмнай ушаргүй хүндэ, шадал тэнхээшье хэрэгтэй ааб даа. Бригададань оролсоһон Владимир Плюснин, Андрей Гасилов, Алексей Злыгыстев, Леонид болон Станислав Филимоновтон (Евгений Ивановичай хүбүүд), мүн бусадшье залуу барилгашадые дүй дүршэлдөө һургахын тула нилээд оролдоһон намтартай.

Һүхын дуунай улам һүрөөтэйгөөр сууряатаад, бүдүүн бревнонуудай елытэр мүлигдөөд, тэбхэрхэн хэршээһэтэ байрын үдэр бүри өөдөө тобойжо захалхада бригадир энеэбхилэн хараад, оролдолго эрмэлзэлгэм миинтэ хосороогүй гэжэ досоогоо баясагша һэн. Һара, жэлнүүд хойно хойноһоо һубарилдан ошожо, нүхэр Филимоновой бригадын бодхооһон малай байранууд, соёлой байшангууд Хяагтын аймагай һуурин нютагуудаар олошоржо захалба.

* * *

1966 оной зунай нэгэ үдэшэ Евгений Иванович Филимоновой бригадынхид, мүн бусадшье барилгашад КПСС-эй Хяагтын райкомдо олоор сугларба. Өөһэдынь бодхооһон энэ байшанда уулзахадань үнэхөөрөөшье жэгтэй гоё байгаа бэлэй. Хэды олон гэр байрануудые барижа байхадань тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдээ хайшан гэжэ гаталһан тухайдаа хани халуунаар хөөрэлдэхэдэнь һонирхолтой һэн.

Эндэ сугларһан бүхы барилгашадай хараһаар байтар Буряадай мэдээжэ барилгашан Евгений Иванович Филимоновто Ленинэй орден барюулхадань, хүн зоной зүрхэ сэдьхэл баярай охёор халижа, альга ташалган нэршоо бэлэй. Үбсүүндээ Ленинэй орден яларуулһан мэдээжэ барилгашан харюугай үгэ хэлэхэдээ, бүхы дүй дүршэлөө залуу барилгашадта шадахысаа дамжуулжа, эсэгэ ёһоной һургаал заабари үгэжэ ябахаяа найдуулба.

Гурэн түрын эгээ дээдын хайра шагнал — Ленинэй орден үбсүүндээ яларуулһан угай барилгашан үдэшэлэн Хяагтын гудамжаар яаралгүйхэн алхална. Хэзээ нэгэтэ энэ хотын гудамжануудаар сэнгэжэ ябаа һаа, электрын галаар ярарһан ууҗам салуу сонхонуудтай Соведэй байшан, хүн зоной байрладаг шэнэ гэр байранууд, «Найрамдал» гэжэ гостиница болон бусадшье барилгануудые заатагүй харахат.

Зайн галаар ярарһан тэдэ гэрнүүдые омогорхон харахадаа, хүндэтэ уншагшад, Ленинэй ордентэ барилгашан Евгений Иванович Филимоновые заатагүй һанахал байхат.

М. ОСОДОЕВ.
манай тусхай корр.

Июлиин 5—кооперациин уласхоорондын үдэр

УЛАМ ҺАЙНААР [Х]АНГАХЫН ТҮЛӨӨ

[...] жэл кооперациин уласхоорондын үдэр дүшэн долоодохи [тэ]мдэглэгдэжэ байна.

[...]лхэйн кооперативна хү[дэл]гөөн хахад миллиард шахуу [...]бадана. Кооперативай [ү]гүй орон гэжэ мүнөө үгы. [...] олон оронуудта, илан[г]аялнс гүрэнүүдтэ хүн зо[ной] оритойхон хубинь коопе[рацидэ] хамжанхай.

[...]й Буряад республикада [кооп]ераци нниитын ба ажахын [...] эмхи болон хүгжэнхэй. [...]мнай зэргэдэ 175 мян[ган] [...]ологдоно. Жэл бүри шэ[нэ] [...]д олоор ороно. Республи[кын]хи бүхы худалдаа най[маан]ай эрьесын 33 процентые хү[...]эд хэрэглэгшэдэй холбо[о] [...]жа абана.

[Х]эрэглэгшэдэй эрилтэ, хэ[рэгц]ээ улам һайнаар хангая [...] уряал доро манай республи[кын к]оперативна эмхи уласхоо[рондын] үдэр тэмдэглэнэ. Энэ үдэр [...]циин ... хүдэлмэрилэгшэд [...]ан амжалтаяа согсолжо, [...]хи зорилгоёо тодорхойлдог [...]айхан заншалтай болон[...].

[В.] И. Ленинэй түрэһөөр 100 [жэлэй] ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр [...]н түлөө социалис мүры[сөөндэ] эдэбхитэйгээр оролсон, [республ]икымнай кооперативна [...]й 100 мянган хүдэлмэрилэг[шэд] коллектив абаһан уялгаяа [амжал]тайгаар бэелүүлнэ.

[Ба]раанай эрьесын түсэб ун[гэрэгшэ] жэлдэ 100,4 процент [...]гдээ. Урзанданайхитай са[жаа]да, 9.088 мянган түхэри[г]эөр хоол, эд бараан үлүү [на]ймаалагдаа. Мяханай кон[с...]загаһан, һүн ба сагаан [эдеэ]й бусад зүйлнүүд, телеви[зор, м]агнитофон, часы, хубсаһа [оёдог] машина, холодильник бо[лон б]усад худалдаанда нилээд [...]ээ. Хамтын эдеэ хоолой [пред]приятинууд түсэбөө 12 про[цент]ор үлүүлээ.

Худалдаа наймаа хэхэ, хамтын эдеэ бэлэдхэхэһээ гадна, эд хэрэглэгшэдэй холбоонууд хүдөө ажахын продукт, түүхэй эд бэлэдхэдэг, хилээмэ, булочкануудые баридаг, унда харяадаг зүйлнүүдые, мороженно болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые бүйлүүлдаг байна. Энэ талаар дүн дээрэ Буркоопсоюз үнгэрөөшэ жэлэйнгээ түсэб мүн лэ үлүүлһэн байна.

Шэнэ барилга бодхохо, материально-техническэ үндэһэ һууриян бэхижүүлхэ талаар эд хэрэглэгшэдэй холбоонууд нилээд оролдолго гаргана. Ганса 1968 ондо 48 магазин, 2 столово, 4 пекарни шэнээр баригдажа ашаглалгада үгтөө. 72 магазинуудта заһабари хэгдэжэ, шэнэ түхеэрэлгэнүүд табигдаа. Мүнөө үень бэеэ хангалгын аргаар 96 магазин хүдэлнэ. Эд бараае хүнүүдэй өөһэдөө шэлээд абаха аргаар 207 магазин болон таһагууд наймаа хэнэ.

Мал ажал дээрэ хүдэлэгшэдэй эрилтэ хангахын тулада тусхай анхарал хандуулагдана. Мүнөө үень 101 автолавка, морёор ябадаг 40 нүүдэл ларёк тогтоогдомол графигай ёһоор отара, гүүртэнүүд дээгүүр ябана. Малшадай гэрнүүдтэ наймаалагшагүй 70 ларёк табигданхай.

Эд бараанай эрьесын түсэб байгша оной таба һарада 100,2 процент дүүргэгдэнхэй. Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор хахад жэлэй түсэб мүн лэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ.

Яруунын аймагай эд хэрэглэгшэдэй холбоон (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Дугаров) нэгэдэхи кварталай дүнгөөр Буркоопсоюзай болон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай дамжуулгын Улаан туг абаа һэн. Захааминай, Бэшүүрэй аймагуудай холбоонуудай, Улаан-Үдын коопторгын коллективүүд социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ республикымнай эд хэрэглэгшэдэй эмхи үнгэрөөшэ жэлэй IV, байгша оной 1-дэхи кварталнуудай дүнгөөр түрүү зэргэдэ гаража, Роспотребсоюзай болон профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Гэбэшье хүдөөгэй худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ ажалшадай эрилтэ хангаха талаар үшөөл олон дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Партиин 23-дахи съездын шиидхэһэнэй ёһоор, хүдөө нютагуудта худалдаа наймаанай хэмжээ горитойгоор дээшэлүүлхэ гол зорилго бидэнэр, кооператорнуудай урда табигдана. Энэ талаар ямар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэб гэжэ СССР-эй кооперациин түлөөлэгшэдэй VII съезд, Центросоюзай Соведэй хоёрдохи суглаан элитээр тодорхойлһон байна.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые, илангаяа хилээмэ, макарон, крупа, һү, тоһо, саахар, ундан, хартаабха, овощ наймаалалга һайжаруулхын тулада зохихо хэмжээнүүдые абаха шухала.

Эд бараанууд тухай һайнаар соносхохо, хүнүүдэй урид хэһэн захилаар худалдаа наймаа ябуулха, магазинуудай болон столовонуудай хүдэлдэг саг ажалшадай эрилтэдэ тааруулан тогтоохо гэхэ мэтэ асуудалнуудые һайнаар шиидхэхэ хэрэгтэй.

Мал, таряан ажалда хүдэлэгшэдэй эрилтэ хангалгые улам һайжаруулхые оролдохо, тэдэнэрэй захил нүүдэл наймаагаар хангаха ябадал улам дэлгэрүүлхэ хэрэг эд хэрэглэгшэдэй холбооной хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда ходоодоо байха зэргэтэй.

Агуухэ Ленинэй ойн баярые шэнэ амжалтаар угтахын, арад зонойнгоо улам ургажа байгаа эрилтые гүйсэдөөр хангахын тулада республикымнай кооператорнууд бүхы хүсэ шадабаряа элсүүлхэ байна.

А. ИМЕНОХОЕВ.
Буркоопсоюзай Правлениин түрүүлэгшэ.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

ХУЖАРАЙ КЛУБ ХООҺОН

Хужарай соёлой байшанда урдань соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдадаг, үдэшэ бүхэндэ хүн зон олооро сугларлдаг, зүжэг, нааданшье һайнаар табигдажа байдаг һэн. Хододоо ариг сэбэр, газаа досоогүй уран гоёор шэмэглээтэй байдаг бэлэй.

Харин мүнөө... Соёлой энэ байшан ээзгүй хооһон гэртэл адли болошоо. Үүдэндэнь барюул үгы, досоонь бог шорой. Уряа лозунгнуудшье гэжэ байхагүй. Юрэдөө эбдэрхэй хэдэн һандалиһаа бэшэ юумэн үгы гэхээр.

Бүри гайхамаар юумэн гэхэдэ, Хужарай клубта лекци, хөөрэлдөөн, зүжэг, наадан ёохор үнтэргэгдэхэеэ огто болишоо. Кино харуулхаһаа бэшэ юумэн болодоггүй.

Тиимэһээ Хужар тосхондо ажаһуугшад, тэндэхи залуушуул клубтамнай һонирхолтой лекци, хөөрэлдөө, зүжэг, наада үнгэргэгдэдэг болоһой гэжэ хүлеэһээр үнинэй.

Мүн тус клубые шэнээр шэмэглэн гоёожо, соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэри һэргээхэ, унтарһан «галыень» носоохо, бадарааха саг тулажа ерээ.

В. БАЛЬЖАНОВ.
Захааминай аймаг.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

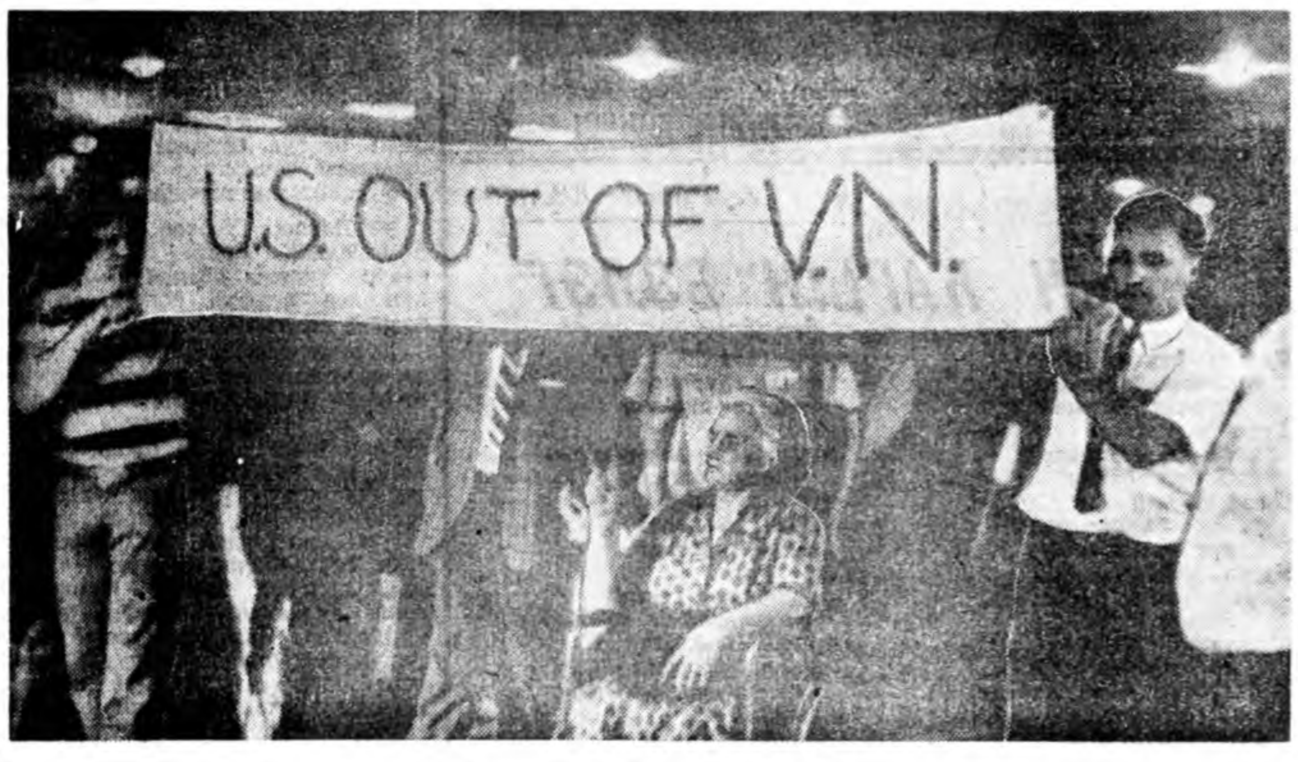
Шухала удха шанартай программа

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). МНРП-гэй ЦК-гай пленум июлиин 2-то болобо. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай московско уласхоорондын зүблөөнэй дүнгүүд тухай МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ю. Цеденбалай элидхэлые пленум шагнажа, зүбшэн хэлсээ гэжэ МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

Москвада болоһон уласхоорондын энэ зүблөөн империализмда эсэргүү тэмсэлээ саашадань үргэдхэн дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ, түүхэтэ улха шанартай ушар, пролетарска интернационализмые үндэһэ болгон коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл бэхижүүлхэ шухала шата болоо гээд, Монголой коммунистнууд сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэ гэжэ пленумэй нэгэн дуугаар баталан абтаһан тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Социализм байгуулһан эгээл түрүүшын орон—Советскэ Союзай түүхэтэ үүргые тус зүблөөн дээрэ үндэрөөр сэгнэһэн, империализмда эсэргүү мүнөө үеын революционно хүдэлөөнэй гол шухала, хүсэтэ тулгуури болгшо СССР дотор коммунизм байгуулгын амжалтанүүдай гайхамшаг удха шанарые, марксизм-ленинизмын үнэн зүб һургаалһаа үндэһэлэн дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай нэгэдэл бэхижүүлхын тула КПСС-эй гаргадаг оролдолгыень тус зүблөөн дээрэ үндэрөөр сэгнэһэн ушарые МНРП-гэй Центральна Комитет бүрин һайшаана. Советскэ Союзтай, тэрэнэй ленинскэ партитай һаналаа бүринөөр нэгэдэлгэ—пролетарска интернационализмын шухала хуби, манай хамтын тэмсэлэй зорилгонууд болон һайн һайхан эрмэлзэлнүүдтэе үнэн байлгын шухала нүхэсэл мүн. МНР-эй коммунистнууд, ажалшад монгол-совет хани барисаае али болохоор саашадань бэхижүүлхын ба хүгжөөхын түлөө, энээниие бууруулха ямаршье һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүгээр, саашадаа нэгэшье хазагайрангүйгөөр тэмсэхэ гээд тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

ВАШИНГТОН. Вьетнамда боложо байгаа дайе буруушааһан ехэ демонстраци эндэ болобо.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: демонстрацида хабаадагшад Пентагоной байшангай дэргэдэ.
ТАСС-ай фото.

Лаосой патриотическа хүсэнүүдэй командованиин коммюнике

ХАНОЙ. (ТАСС). Освобождени гэжэ хэблэлэй агентствые дурдан, ВИА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1968 оной ноябрьһаа 1969 оной июнь хүрэтэрхи үе соо патриотическа зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ба арадай туйлаһан илалтанууд тухай коммюнике Лаосой Арадай-сүлөөрэлгын армиин верховно командовани толилоо.

Лаосой бүхы фронтнууд дээрэ һөөргэдэгдэн сохюулһан американ империалистнууд ба тэдэнэй туһамаршад ээрхэг түримхэй хараа түсэбүүдээ бэелүүлхын тула али болохоор аашална гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ. Тэдэнэр США-һаа, Таиландһаа, Урда Вьетнамһаа олон тоото советнигүүдые, сэрэгшэдые Лаосто нэмэжэ асараа. Тиин тэдэнэр Лаосто эсэргүү сэрэгэй ябуулгынгаа эдэбхиие һэргээхэ, патриодуудай урагшатай шангаар добтолходонь сэрэгэйнгээ байдал саашадань муудуулхагүй гэжэ үсэдөөр оролдоно.

Гэхэтэй хамта Холбоото Штадууд агаарай-сэрэгэй хүсэ туйлай ехээр хэрэглэхэ гэжэ оролдоо. Бүхы 1967 оонтой жэшэбэл, энэ хугасаа соо самолёдуудайнь ниидэн гаралгын тоо таба дахин, харин «В-52» гэжэ бомбардировщигуудай ниидэн добтолгын—10 дахин нэмээ.

Хиналта доронь байһан районуудта «номгоодхохо» программа түр зуурашье бэелүүлжэ, хүн зониие концентрационно лагерьнуудта суглуулдаг байгаа гэжэ коммюнике соо тэмдэглэгдэнэ.

Хүсэд бэшэ мэдээнүүдэй ёһоор, Лаосой Арадай-сүлөөрэлгын арми 200 үдэрэй турша соо патриотическа зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй харилсан дайлалдаһанай ашаар 1368 дахин добтолго хээ, дайсанай 12 мянган солдадые хүлһөөнь булагаа, сэрэгэй 103 автомашина бута сохёо гү, али буляан абаа, американ 283 самолёт унагаагдаа гү, али газар дээрээ гэмтээгдээ. Дайсанай олон буу зэбсэг болон сэрэгэй материал үгы хэгдэһэн гү, али буляан абтаһан байна.

Һайшаалтай алхам

ХАНОЙ. (ТАСС). США-гай национальна һайндэр — сүлөөтэ байдал туйлаһан үдэртэй дашарамдуулан, ДРВ-гэй правительствын үнэн хүсэлэнтэ политика баримталжа, Вьетнамай Арадай армиин Главна политическэ управлени Хойто Вьетнамда плендэ ороһон американ гурбан сэрэгшэдые сүлөөлхэ шиидхэбэри абаа гээд ВИА агентствын эндэ тарааһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. ДРВ-дэ баригдаһан американецуудай гэр бүлэһөө посылкануудые абаха арга боломжо хангагдаа.

Саарбрюккендэ тулалдаан болобо

БОНН. (ТАСС). Хотын транспортаар ябаха түлбэри хүнгэдхэхэ эрилтэ табиһан хүн зон ба полициин хоорондохи тулалдаан Баруун Германиин Саарбрюккен хотодо гурбадахи сүүдхэеэ үргэлжэлжэ байна. Городской управлениин байрые үсэгэлдэр үдэшэ орой хүреэлһэн демонстрантнуудтай тэмсэхын тула мянгаад полициинхид эльгээгдээ.

Химическэ ба бактериологическа зэбсэг хорихо

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой генеральна секретарь У. Танай гүйлтаар бэлдэгдэһэн, буу зэбсэг хурааха асуудал зүбшэлдэг 18 гүрэнэй комитедтэ, Генеральна Ассамблейдэ, Аюулгүйн Соведтэ зорюулагдаһан уласхоорондын 14 экспертын элидхэл химическэ ба биологическа зэбсэгүүдые бүтээхэеэ болихыень бүхы гүрэнүүдые уряалаа. Химическэ, биологическа зэбсэг зохёохо, үйлэдбэрилхые, нөөхые болюулха тухай хэлсээ хэхые элидхэл бэлдэгшэд дурадхаад, хорото газууд ба бактериологическа зэбсэгүүдые хэрэглэлгэ хорихо тухай 1925 оной Женевскэ конвенцидэ бүхы оронуудай хабаадахыень дахинаа уряалба.

Суэцкэ канал шадар буудалдаан болоо

КАИР. (ТАСС). Суэцкэ каналай урда хубида Израилиин ба Египедэй сэрэгшэдэй хоорондо эхилһэн буудалдаан бага багахан забһарлалгатайгаар 12 часай турша соо үргэлжэлөө.

ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшын мэдүүлһэнэй ёһоор, Суэцэй ба Порт-Тауфигай граждан объектнүүд руу сохилто хэхэ гэһэн Израилиин сэрэгшэдэй һэдэлгые Египедэй артиллериин хүсэ ехэтэ буудалга таһалдуулаа.

Аргентинэдэхи шахардуу байдал

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Аргентинэдэхи Тукуман провинциин Тафи-Вьехо хотодо хүлгөөтэй. Эндэ мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, хүдэлмэришэд полицитай тулалдаа. Шархатагшадай дунда 4 наһатай үхибүүн бии байба. Һомондо дайруулһан шархаһаа уламжалан тэрэ наһа бараа гээд һүүлдэнь мэдээжэ болоо. Буһалгаа дарахын тула полициин нэмэлтэ отрядууд Тафи-Вьехо яаралтайгаар эльгээгдэжэ байна.

Орон дотор онсо шанга байдалай соносхоһонтой дашарамдуулан, правительствын захиралтаар 500 хүн арестовалагдаа. «Харша шэнжэ шанартай хуули буса ябуулгын түлөө» гэжэ нэрлэгдэһэн правительствын хууляар гэмнэгдэжэ, үшөө 500 шахуу хүн түрмэдэ хаагданхай.

«Пренса» гэжэ газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, һаяхан арестовалагдаһан, Ажалай бүгэдэ нниитын конфедерациин генеральна секретарь Раймундо Онгаро засагаархидай дура зоргоороо аашалһанда эсэргүүсэһэнэй тэмдэг болгон, үлэсхэлэн соносхоо.

Кордово хотын Ажалай бүгэдэ[...]тын конфедерациин секретарь [...] гэлдэр түрмэдэ хаагдаа. Орон дотоһоо хаанагүй арестнууд болоһоор.

[А]МЕРИКЫН [К]ОСМОНАВТ [М]ОСКВА ЕРЭЭ

[...]ни барисаанай совет [...]эмүүдэй холбооной, Со[вет-]американ харилсаа хол[бо]ой институдай уряалаар [Амер]икан космонавт Фрэнк [Борм]ан Москва ерээ.

[19]65 оной эсэстэ «Джеми[ни-7]» гэжэ онгосоор Зам[...]нда ниидэһэнэй, илан[гаяа] 1968 оной декабрьда [«Ап]оллон-8» гэжэ онгосоор [Һара]ые тойрожо амжалтатай [ниид]ээд ерэһэнэй удаа эрэл[хэг] зоригто энэ лётчигой нэ[рэ] [...]уда гараһан юм. Фрэнк [Борм]ан 41-тэй, авиациин ин[жен]ер мэргэжэлтэй. США-[ын] агаарай-сэрэгэй хүсэ[н]дэй полковник нэрэ зэр[гэтэ]й.

(ТАСС).

МОСКВА. «Польшын Арадай Республикын 25 жэлэй ой» гэһэн промышленна выставкэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Келец хотодо бүтээгдэһэн мотоциклые хүнүүд харана.
ТАСС-ай фото.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- *Баргажан нютагай байгаали.*
- Уран шүлэгэй долгин.
- **Шог ёгто мүрнүүд.**

УГ ГАРБАЛ ТУХАЙ БОДОЛНУУД

Угни Ульяновhаа эхитэй. Зүб хэлэнэ гээшэ гүб? Ажалша буряад арадай юрын лэ хүбүүн аад, яахадаа Володя Ульяновтай уг залгаха болообиб? Иимэ уг залгаха эрхэтэй гүб?

Эрхэтэй даа, эрхэтэй. Нюдэндэ харагдашагүй, хүсэндэ диилдэшэгүй hудал намайе агууехэ багшатай холбоно. Тэрэ hудал дахан ошоод, мүнөөдэрэй амгалан тэнюун ажабайдалайнгаа эхиндэ хүрэхэ дуран хүрэнэ.

Бидэ, мүнөө үеын студентнэр, Казанска университедтэ hураhан Ульяновhаа эхи абаhамди гэжэ омогорхон хэлэнэбди. Иигэжэ хэлэхэдээ, эндүүрhэнишье байхагүйбди.

...Эрдэм бэлигэй hонор hаруул ордон. Тэрээн соонь оньhото зохёолой машина, приборнуудаар дүүрэhэн лабораторинууд, уужам сэбэр аудиторинууд. Тоорюмэ олон кабинедүүд. Эндэл уужам Буряадайм нютаг бүхэнhөө ерэhэн хүбүүд, басагад эрдэм бэлигтэ hурана.

Амардаг газартань орыт! Хатар зугаа, шог энеэдэн, дуу хүгжэм саг зуурашье замхахагүй. Студентнэр гээшэмнай хүхюун лэ хүнүүд гээшэ гүб даа! Шэнэ үеын хүнүүд эрдэм бэлигэй орьёл өөдэ нэтэрүүгээр жүдхэжэ, хаhа сагтаа амаржашье шадана ха юм. Эдэнэр үлдэхэ даарахые, зобохо тулихые оройдоо мэдэхэгүй. Үбгэн баабайнарайнгаа «гашуун тарагай шүүhэн дээрэ үдөө hэмди» гэжэ хөөрэхэдэ, гайхангяар шагнажа hууха.

Түүхэ,.. Түүхын хуудаhа hөөргэнь ирая. 1887 оной ноябрь hара. Казанска университедэй студентнэрэй үймөөн. Тэрэ үймөөе арбан долоотой Володя Ульянов ударидана. Хаанта засагай хархис муухай ябадалнуудые үзэн ядаhан залуушуул саашанхи тэмсэлдээ бэлдэнэ. Зүгөөр засагай хуули үшөө шанга зандаа хэбэртэй:

— Залуу хүбүүн, юундэ үймөө татанат? Урдатнай үргэлжэ хана бэшэ аал?

— Ханатнай үмхи ха юм. Түлхибэл, бутаран hандархал! —гэжэ Ульянов полициин приставые таhа дүүрэнэ.

Гал носоохододо, нэн түрүүн ганса сусал шатажа эхилдэг. Ганса сусалhаал түүдэбшэ эхилдэг. Мүнөө үеын залуушуулай жаргаланта байдалай түлөө Володя Ульянов тиихэдэ тэмсэлэй hуури табяа. Харанхы мунхаг Россин үгытэй ядуу арад зонние тэмсэлдэ бодхоожо, үнэхөөрөөл хаанта засагай үмхирhэн ханые бутара сохёо бэлэй.

Ильичэй хэрэг үргэлжэлүүлhэн түрэл Коммунис парти бидэнэрые хүмүүжүүлээ, эрдэм бэлигтэ hургаа, эхэ мэтээр манай түлөө оролдоо. Ильичэй нэрэ зүүhэн комсомолой гэшүүн ябаха гээшэ залуу хүн бүхэнэй омогорхол ба эрмэлзэл болонол. Багша Ленинэй эхилhэн хэрэг, бүтээhэн ажал, урдаа табиhан зорилго найдамтай гарта барюулагданхай.

Бидэ, студентнэр, Ульяновайнгаа нангин хэрэгые саашань үргэлжэлүүлжэ, тэрээндэ бүхы хүсэ шадалаа гамнангүй үгэхөөр бэлэмди. Залуушуулай бүтээhэн ажалааршье hонирхыт! Хэды олон хото, тосхон, нютагууд тэдэнэй гараар бодхоогдооб! Хаанашье: колхоз, совхозуудта, завод, фабрикануудташье мүнөөдэрэй студентые хани халуунаар угтан абаха. Суута эрдэмтэ, врач, [...]нар болохо хүбүүд, [...] хаа хаанагүй Эхэ оро[...] түрэл партиингаа дааба[...] шатайгаар дүүргэнэ.

Энэл даа, шэнэ угай [...] Һаруул hайхан жар[...] ерээдүйн түлөө тэмсэл[...] ридагша, үй түмэн арад[...] багша Владимир Ильич[...] нангин хэрэгтэ сарюун [...] шэргэшэгүй сэсэн ухаа[...] han зорюулаа гүбэ! [...] шэнгеэр hурая, ажаллая[...] тэ hайхан ерээдүй — [...] низм байгуулхын түлөө [...] сэе!» — гээд, Коммунис [...] мнай уряална. Совет [...] залуушуул энэ уряаень [...] нэ, бэелүүлхын түлөө [...] Угнай үргэлжэлhөөр.

Д. ДЫЛГЫ[...]
Буряадай хүдөө аж[...] институдай студ[...]

АГУУ БАГШЫН АШАНАР.

Э. БРЮХАНЕНКЫН фото.

ҮЗЭСХЭЛЭН ҺАЙХАНИИЕНЬ МАРТАШАГҮЙ

ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Мянга түмэн долгид мундуу хүсэтэйгөөр эбхэрэн ерэжэ, хабсагай шулуун эрьеэ нэшэн бутарна. Байгал далай hаял мүльhэн дуулгаhаа hалажа, сүлөө жаргал тухай хэтэ мүнхын дуу хүгжэмдэн долгилно. Байгални! Байгал далаймни. Сэнхир номин үбсүүн дээгүүрш тамаржа, сэлмэг арюухан уhанhааш ундаа харяаха гэжэ хэды шэбшээ, домоглоо гээшэбиб. Энэ хүсэл бодолни бодото дээрээ бэелбэ. Би «Комсомолец» пароходой палуба дээрэ зогсошоод, огторгой далай хоёрой нийлэhэн зүг тээшэ шэртэн харанаб.

Далай аали намдуу. Бидэнэр өөр өөрынгөө бодолдо эзэлэгдэн, сэнхир мананай уняар соо ногоорон харагдаhан Хамар дабаанай шэлэнүүдые hонирхон харанабди.

Би эндэ ТАСС-ай корреспондентнүүдтэй танилсабаб. Тэдэнэр мүн лэ Баргажанай заповедник ошожо, ан амитадай ажабайдалтай танилсаха, дүрэ зурагыень буулгаха зорилготой ябаба. «Байкал» портhоо гараhаар хоёрдохи сүүдхэеэ тамаржа ябанабди. Байгал дээрэ hүниндөө манан буужа, метршье зайда байhан юумэ обёоржо харахань бэрхэтэй. Үнэхөөрөө эгээл hүн соогуур тамаржа ябаhан шэнги. Гэнтэ хойто зүгhөө hалхин бууба. Огторгойн сиидэмдэ манан хөөрэжэ, урдамнай Байгал далайн хадалиг эрье нээгдэбэ. Далайн эрьедэ баригдаhан гэрнүүд бишыхан точконууд мэтээр холоhоо сайбайжа харагдана.

— Давша тосхон харагдаба. Баргажанай суута заповедингэй центр хүрэжэ ябанабди, — гэлдэн, хүн зон хүхюун соготойгоор хөөрэлдэн шууяшаба.

Хүрэхэ газартаа одоошье хүрэжэ ерэбэбди. Багжагар томо хуша модоной доро баригдаhан гэрнүүд бидэниие угтана. Давша — томо hуурин бэшэ. Эндэ оройдоол далаад хүн ажаhуудаг. Тэрэнэй хахадынь шахуу үхибүүд. Эндэ гол түлэб байгаали шэнжэлдэг эрдэмтэд лэ ажаhуудаг юм байна. Эндэхи хүн зониинь налархай тэниглэн, холоhоо ерэhэн аяншадые урин дулаахананаар угтан абадаг заншалтай. Энэ бишыхан hуурин соо музей бии гэжэ дуулахадаа ехээр баясажа, ТАСС-ай корреспондентнүүдтэй суг тиишэ ошобоб.

Эндэ элдэб олон шубуудай, ан гүрөөлнүүдэй дүрсэнүүд табяатай. Баргажанай хадануудай омогорхол — булганай дүрсэ хүн бүхэнэй анхарал татана.

— Баргажанай заповедник бүри 1916 ондо байгуулагдаhан юм, —гээд эрдэмтэн Лидия Петровна Николаева тобшо тэдыгээр хөөрэнэ. Анха түрүүн эндэ хүдэлhэн эрдэмтэд З. Ф. Сватош, З. А. Забелин гэгшэд ан гүрөөhэ хюдагшадтай шангаар тэмсэhэн, эндэхи байгаали шэнжэлхэ нилээд ехэ хүдэлмэри хэhэн байна. Эрдэмтэн О. К. Гусев Байгал далай соо амидардаг загаhадые шэнжэлэн, hонирхолтой олон ном бэшэжэ, олоной дунда мэдээжэ болоhон байха.

Бидэнэр өөрынгөө нюдөөр ан гүрөөhэдые хараха, шэнжэлэлгэ хэхэ хүсэлэнтэй hэн тула хадын тэрщээ дошхон Шумилиха горхоной эхин тээшэ ошохо гэжэ шиидэбэбди.

Үглөө үдэрынь бүрхэг, манатай байба. Тиигэбэшье бидэнэр моторно онгосодо hуужа, Байгал далайн сэнхир долги эсхэн, Шумилиха горхоной адаг тээшэ тамарбабди. Эндэ Эрхүү хотоhоо ерэhэн эрдэмтэдтэй уулзаад, hониноо хөөрэлдэн, ангуушадай нарихан зүргөөр саашалбабди. Эгсэ шулуун байсануудай дундуур урдаhан Шумилиха горхон эршэтэйгээр лэ хүнхинэнэ. Энэ горхоной эрье дахан элдэб олон зүйлэй сэсэг, ногоон, нарhан, хуша, шэнэhэн модод ургажа, hөмжын ногоорон харагдана. Бидэнэр аалиханаар урагшаа дэбшэнабди.

Минии хойно ябаhан фотокорреспондент Михаил Михайлович Минеев гэнтэ: — Баабгай ерэжэ ябана, — гээд шэбэнэн хэлэбэ. Харахадам үнэхөөрөө томо гэгшын папагар хара юумэн бидэнэй урдаhаа сэхэ гүйжэ ябаба.

Юушье хэхээ ойлгожо ядан тэбдэшэбэбди. Теэд баабгайе буудаха гэхэдээ буугүй зон ха юмбибди. Заповедник соогуур буутай ябажа болохогүй.

— Мэшээг сооhоо кастрюлияа гарга, —гэжэ Михаил Михайлович намда захирба. Юушье хэхээ haнаhыень хүсэд ойлгонгүй мэшээгээ удалжа байхадамни, тон шангаар түмэрэй ханхинаха абяан соностобо. Эрьежэ нүхэрөө харахадам тэрэм консервын хооhон баанхануудые баряад, бэе бэеынь сохижо байба. Бишье шадал мэдэн кострюляа наншажа оробоб.

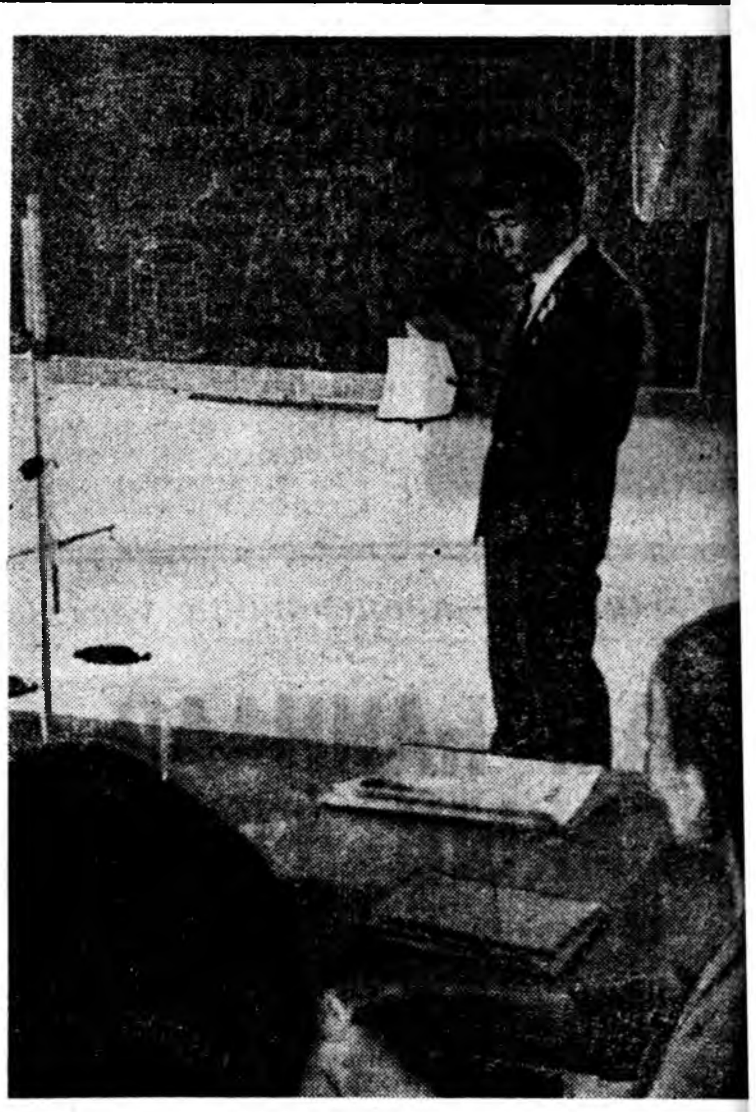
Арбаад метр шахуу бидэндэ дүтэ орожо ерэhэн баабгай ууртайгаар хэрхирэн, зог татан зогсоод, гэдэргээ гүйбэ. Горхоной эрьедэхи шулуун сооhоо үшөө нэгэ баабгай гаража ерэбэ. Теэд үнөөхи баабгайhаа заахан. Тиимэhээ эрэ баабгай бидэндэ добтолоо гэжэ тухайлан, түргэн лэ эндэhээ тэрьелхэ гэжэ шиидэбэбди.

Энэ болоhон ушар тухайгаа тужын егерь Иван Александрович Селивановта хөөрэбэбди. Тэрэ дулаахананаар энеэбхилжэ: — Хари эндэтнай заповедник ха юм. Баабгай, гүрөөhэн гэхэ мэтын томо ангууд эндэ яhала олоор үдөө, — гэбэ.

— Дуратай haатнай үшөөл hониин юумэ харуулхаб, — гээ hэн. Удаань бидэниие хадын нуурай эрьедэ дахуулжа ерэбэ. Үнэхөөрөө энэ нуурай элhэн эрьедэ ундалхаяа ерэhэн баабгай, гүрөөhэн гэхэ мэтын олон ондоо ангууд мүр сараагаа үлөөhэн байба. Нуурай эрьеhээ оройдоо зуун метрэй газарта хоноhон аад, нимэ «найрай» болоно байhые мэдэнгүй haлаhандаа бидэнэр тон ехээр шаналаа бэлэйбди.

Тэрэ үдэртөө егерь Иван Селивановтай дахалдажа, ой соогуур аяншалбабди. Иван карабинтай. Тиимэhээ бидэнэр hанаа амархан ябанабди. Минеев тэрэ үдэр булганай дүрэ буулгажа абаhандаа, баhал ехээр хүхибэ. Үнэхөөрөө эндэ энэ ан тон лэ олоор үдэhэн байба. Хаанашье ябахадаа энэ шуран солбон, ялагар хара үhэтэй булгантай уулзалдахада урматай байгаа. Бидэнэр олон ан гүрөөhэ хараабди. Теэд тэдэнь бидэнhээ тэрьедэхэ гэжэ орой яаранагүй. Эндэ мүн тарбагануудшье бии. Юрэдөө Баргажанай заповеднигтэ тарбаган, хандагай бии юм гэжэ бидэнэр этигэхэгүй ябаабди. Теэд эндэмнай дэлхэйн олон зүгтэ амидардаг ан гүрөөл, шубуу шонхор хуу баран бии байшоо. Бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоhон Баргажанай заповеднигэй хада уула соогуур аяншалжа, тэрэнэй баялигые хараhандаа тон баяртай бусаа hэм.

А. СЕРЕДКИН.

ҺУУЛШЫН ШАЛГАЛТА.

Е. ЗАХАРОВАЙ [...]

Г. РАДНАЕВА.

САГААН ҺАРЫН БЭЛЭГ

Сагаан hараар
 урдатнай hүгэдэжэ,
 буряад заншалаар
Уран шүлэгөө
 хадагтай баридагби,
 Ленин багша!
Сэсэн мэргэн
 ухаан бодолыетнай
 гүн мэдэрэлээр
Ууган дэлхэйн
 эрьесэтэй сасуулдагби,
 Ленин багша!
Юртэмсын гэрэл —
 нюдэнниинь болоhон
 нарандал мүнхэрөөш —
Юрын ажалша
 хүн түрэлтэнэй
 зүрхэн соо.
Холын харасаар
 мүнөөдэрэймнай байдалые
 уридшалан хараа ш —
Хүшэр саг,
 хубисхалай шанга
 тэмсэл соо.
Нарата юртэмсын
 гэрэлтэ hайхан
 найдалынь боложо,
Энхэ жаргалай
 эхи табяаш,
 Ленин багша!

Наhан соогоо
 мүнхэ дураар
 танда шүтэжэ,
Эхэ ороноо
 нэрээртнай нэрлэдэгби,
 Ленин багша!
Агуу үеын
 орьёл дээрэhээ
 аласые шэртэжэ,
Үдэр бүри
 зүрхөөрөө Тантай
 хөөрэлдэжэл ябадагби.
Амгалан байдалай
 түргэн урасхал —
 сагуудтай урилдажа.
Үе наhаа
 тандал адляар
 үнгэргэхые хүсэдэгби.
Энгэй юрын
 буряад басаган
 Танай hайгаар
Эхэ газараа
 эзэн ёhоор
 шэртэжэ ябадагби.
Сагаан hараар
 урдатнай hүгэдэжэ,
 буряад заншалаар
Сарюун бэлэг —
 уран шүлэгөө
 хадагтай бариналби.

УҺАН, УҺАН...

Нажарай аяма халуунда
Наранай шангаар шарахада,
Уhанай эрьедэ ошоходо,
Угаа hэрюун шэнги даа.
Шарахан элhэн дээрэ
Шаруулжа наранда хэбтэ.
Үгышье hаа, нюсэгэлөөд,
Үбдэгсоо уhанда оро —
Юунтэйшье энэ
 жэшээлэшэгүй,
Юрэ бусын жаргал даа.
Уhа салгидхан гүйхэдэшье,
Угаа зохид байна даа, —
Уруудаадшье гүйгыш,
Уhаяа үгсэжэшье болохо.
Зунай аяма халуунда
Зулзаган шэнги нюсэгэлөөд,
Уhанда шунгажа ябахада,
Урматай байгаа ёhотой даа.
Халуун наранай элшэhээ
Халашоо гү даа уhаниинь?
Бэеын халуунhаа тиимэ
 гү? —
Бүлеэн шэнги уhаниинь...
Шунга, шунга, шунга, —
Шунгаад эрьедэ гара.
Уhа оймо, оймо,
Урмашан ехээр хүхи.

Э. ЛАПИНАЙ фотоэтюд.

АРАД ЗОНОЙ БАГСААМЖААР...

БОРОО

Зунай үглөөгүүр багахан бороо оробол — сэлмэг, hайн үдэр болохо.

Хахад үдэрhөө ороhон бороо — үдэшэ болотор үhөөрхэ.

Наратайда ороhон бороо — харалган сагай эхин.

Һэбшээ haлхигүйдэ бороотой байбал — харалган үдэрнүүд уй жагайрха.

Бороогой hүүлээр дулааржа, газарhаа уурал дэгдээд, «гуран шээрэн» наратайда шэдэржэ байгаа hаа, мүн лэ харалган болохо гэжэ хүлеэлтэй.

Томо дуhалтайгаар ороhон бороо түргэн замхабал, саашадаа жэжэхэнээр орохо.

Үүрээр эхилhэн бороо — удаархагүй.

Һалхинай урдаhаа ороhон бороо хүсэтэйгөөр сохидог.

Ехээр адхарhан бороогой удаа түргэн сэлмэбэл, бороо дахинаа орохо ёhотой.

УҺА[...]

Голой уhан [...]гой урда тээ [...] болоод байдаг.

Шуурганай [...]тээ голой уhан [...]жа харагдаха.

Голой уhан [...]лобол, бороо [...] тэмдэг.

Хабартаа гор[...]лөөгүй hаа, [...]зун болохо.

Бороогой үд[...] бүри дулаан ш[...]лоо hаа, боро[...]наа орохо.

БАСАГАНАЙ ГОМДОЛ

Революциин урда, хуушан сагта эхэнэр зоной байдал хүндэ хүшэр, ямаршье эрхэгүй, хоёр дабхар дарлалта доро адууhа мал шэнги худалдуулжа байhан юм гээд мүнөө үльгэр онтохон шэнгеэр хэлсэдэг гээшэбди. Эхэнэр зоной эрхэ сүлөөгүй, зобожо тулижа ябаhые харуулhан нэгэ бишыхан ушар дурдая. Мүнөөнэй залуу үетэйдэ hургаалшье болохо бэзэ.

Хэжэнгэ нютагhаа нэгэ айлай басаган Баруун-Түгнэ нютаг хадамда үгтэhэн байгаа. Тэрэ басаган нютагайнгаа үгытэй шадалтай айлай хүбүүндэ хэдышье дуратай байбал, тэрэ сэдьхэлэйнгээ хүндын нүхэр болохо хүндэ ошохо аргагүй, аба эжын баалалтаар адууhа малай худалдаан боложо, баян айлай бэринь, үнэндөө барлагынь боложо үгтэhэн байгаа гэхэ юм. Теэд иимэл байгаа ха юм даа. Манай уран зохёолшо Хоца Намсараевич Намсараев «Үүрэй толон» гэжэ роман соогоо энэ басаганай байдалда тон адли Цыремшил Должод хоёрой гашуудалта байдалые зураглаhан шуу.

Холын газар үгтэhэн тэрэ басаган гэртээ, эхэ эсэгэдээ, түрэл садандаа, эжэл нүхэдтөө ерэхэ, айлшалха эрхэгүй, баян айлайнгаа хара барлагынь болоод лэ, үни удаан байhан юм гэхэ.

Нэгэтэ тэрэ басаганай нютагай, холуур ойгуур ябадалтай, аралжаа наймаа хэдэг хүн Петровско завод ороhон гэхэ. Бальга. Түгнөөр үнэтэй үнэгүй адууhа мал бэдэржэ ябатараа, тэрэ өөрынгөө нютагай басаганай ошоhон айлайда хүрэhэн байгаа ха.

Тэндээ хоноод, бүтээhэншье юумэ үгы, үглөөгүүр ябаха гэжэ гарахадань, нютагайнь басаган мордохуулха гэжэ гаралсаба. Сэргэдэ уяатай байhан моринойнь хажууда ошолдоод байхадаа, үбэрhөө бишыхан бүдтэ боолтотой нэгэ юумэ гаргаад, задалан гэхэдэнь, тэрээн соонь адуунай нэгэ монсогорхон тонтогоол байба ха. Нютагайнь хүн гайхахын ехээр гайхаад, энэ юундэ адуунай тонтогоол иимэ нягтаар хадагалжа ябаа гээшэбиш гэхэдэнь, «Анха түрүүн хүргэжэ ерэhэн хүнүүдэймни моринои тонтогоол юм hэн. Нютагайнгаа мориной тонтогоолшье үбэртэлжэ ябахада, сэдьхэлдэмни hайн байдаг даа, уйдаха ядахадаа гаргажа хараад, нютагаа ошоhон мэтэ болоод ябагшаб, байдални хашалан зоболон дээрэ байдаг, хадам эхэ эсэгын хатуу харуу гээшэнь. Өөрөө мэдэжэ яга аарса хэжэ ууха аргагүй, үглөөнhөө үдэшын харанхы болотор, хоёр борьбынгоо холошотор ажалынь хэдэгбди. Эжы, абамни намайе иигэжэ зобожо ябана гэжэ мэдэнэгүй ха юм даа», —гээд, уйлашоо hэн гэдэг. Нютагайнь хүн бахардашоод, үгэ дуугүй харажал байба.

Басаган мүн нүгөө хармаанаа уудалжа, борсогорхон болотор эбхэhэн, боро хирэ болошоhон саарhа гаргажа: «Энээниие Буладта үгөөрэйгты», — гэжэ гартань барюулаад, нюдэнэйнгөө нёлбоhо хамсыгаараа аршаhаар, малайнгаа хорёо тээшэ ябашаба. Нютагайнь хүн айхабтар ехээр хайрлажа, хойноhоонь хаража байтараа, мориндоо мордоод, түргэхэн ябашоо hэн ха. Басаганай үгэhэн саарhа холохон ошоод задалжа харахадань, хуушан монголоор барза тарза бэшэhэн бэшэг байба ха. Арай гэжэ үзэглэн уншахадань, тэрэ басаганай өөрынь зохёожо бэшэhэн гү, али урдань Түгнэ нютагта байhан, тэрэ басаганай байдал сэдьхэлдэ таараха байhан гү, иимэ дуун байба ха:

Дүрөө хабшамын шэлэдэ
Дүрбэнхэн хоногтонь
 хүлеэлэйб,
Дүүлэгэр баахан инагайнгаа
Дүтүүрээш гарахыень хараhан
 hайб.
Хараhан хүнэй байгаал hаа,
Халзанхан бороёо барихал hэм.
Хони майлахын шэлэдэ
Хоёрхон хоногтонь хүлеэлэйб,
Холшор баахан инагайнгаа
Хойгуурааш гарахыень хараhан
 hайб,
Хараhан хүнэй байгаал hаа,
Хамбахан торгоёо барихал hэм.

Энэ бадагууд саашадаа бэhэлигэй дуун болоод, Хэжэнгэдэ дууладаг болоhон юм. Наhатайшуул мүнөөшье дуулададаг байха.

Үнөөхи хүмнай нютагаа ерэжэ, тэрэ басаганай гэртэнь сэхэ ошожо, аба эжыдэнь хараhан үзэhэнөө сүм хэлэhэн байгаа. Теэд хуушанай хатуу саг байгаа ха юм даа. Басаганай аба эжын түрэhэн үриеэ хэдышье хайрлаха байбашье, яахашье аргагүй, тэрэ сагай эрхэ байдалаар байха ушартай байгаа бшуу. Басаганай абань иимэ юумэ дуулахадаа, нюдөөрөө уhа гүйлгэн, газар гэтэжэ hуутараа, «яахаб даа, басаган хүн харида ёhотой ха юм. Басаганай худалдаанда гэжэ ехэхэн зөөри абашаhан байнабди, мүнөө бусаажа шадахагүй hууна ха юмбибди. Басагаяа эрьехэ, хараха аргагүй, буруугай бэлшээриhээ гараагүй хүн ха юмбибди. Ямаршье хатуу сагта түрэhэн, хуби золгүй зон гээшэбибди», —гээ hэн гэхэ.

Урданай саг гээшэмнай иимэл хашалан зоболон, уйдхар гашуудал, уйлаан ёолоон байгаа бшуу даа.

Н. НАМСАРАЕВ.

„ПРАВДА БУРЯТ[ИИ]" МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР

Нэгэдэхи хуудаhанда: «[...] дэрэй дайшалхы зорилго[...] гэhэн КПСС-эй Буряадай об[...] секретарь Н. Медведевэй с[...] «Республикын ажалай алха[...] гэhэн гаршаг доро олон тоот [...]формацинууд. ТАСС-ай мате[...]нууд.

Хоёрдохи хуудаhанда: [...] сэлдэ зорюулагдаhан тусхай [...]даhан.

Гурбадахи хуудаhанда: [...]цида ерэhэн бэшэгүүд. «У[...]шын гүйлтаар ошоходо» [...] гаршаг доро Г. Субботиной [...]респонденци. Хилын саанаhаа[...]hэн телеграмманууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: [...]ботний огонёк».

Сагаа[н] уларил

Мүнөөдэр республика [...] үүлэтэйшэг байха, зарим [...] ойро зуурын аадар бороо [...] Байгал шадар 15—20, бэшэ[...]гуудта 21—26 градус дулаа[н] хаар хүлеэгдэнэ.

ҮНЭГҮЙХЭН ТРАКТОРИСТ

Совхозой гү, али колхозой тракторые өөрынгөө хубиин зөөридэл ашагладаг, тэрээгээрээ олзо бэдэрдэг ушар эндэ тэндэ үзэгдэнэ.

Бараан дээрэхи басаган:

— Трактрист Жабта доохонуур
Таба, гурбые адхуулаал hаа,
Али үдэшэлэн тэрээниие
Альбалжа гэртээ абаашаад лэ,

Хахадай хахадые шудхаал hаа.
Хайшааш хадуурхаа болидог юм.
Дуратай юумэеэ зөөлгөөдхихэш,
Дуратай тээшээ гүйлгөөдхихэш.

ФИБ ШИБ хоёр.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-5[...], приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-7[...], отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-3[...], 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности [...] строительства—61-35, советского строительства и быта—69-5[...], культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, [ин]формации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинно[е] бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-03527. Зак. № 687.